

ERCİYES

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Kıymet Ölçülerimiz Soysuzlaşıyor ..	Hıfzı Oğuz BEKATA
24 Temmuz	ERCİYES
Gönül Şarkısı	Fikret SEZGİN
Uhrevî Âleme Uçuşlar	A. Rıza ERGÜVEN
Bugünkü Şiirimizin Ana Konuları..	İ. Zeki BURDURLU
Taptatlı Canlardan Geçildiği Çağ ..	Basri GOCUL
Sanatta Methode	O. Kemal TOGAN
İki Kayseri Sözlüğü	Ali Rıza ÖNDER
Mitoloji Üzerine Bir Eser	Hikmet DİZDAROĞLU
Yemen Destanı	**
Dediler	Fikret KAVAFOĞLU
Kayseri Ağzı Kelimeler	Kâzım ÖZYEDEKÇİ

GENÇLİK SAYFASI

Köy Bayramı (Şiir)	Üzeyir BAYBURT
Adsız Şiir (Şiir)	Ali BAYTOK
Hürriyete Maniler (Şiir)	ÖCAL
Suna Boylu (Şiir)	İŞİTMAN
Sevda (Şiir)	Ercüment - UÇARI
Duyuşlarım (Şiir)	Bahri ULAŞ
Anne (Şiir)	Ahmet GÜNDEN
En Son Sevenin Sözü (Şiir)	İsa SARIARSLAN
Tarif edemediğim (Şiir)	Mahmut KURU
Elveda (Şiir)	Kâmil ARI
Sıra Bende mi	Hüseyin ULAŞ
Kayseri Hakkında Notlar	Naci KUM
İkinci Cihan Harbine Dair	Hulûsi SATOĞLU
Erciyes ve Nazar Boncuğu	Mustafa BAYATA
Bize Gelen Kitaplar	K. Ö.

Erciyes'in Okuyucularına Cevapları

Bugünkü elde mevcut imkânların ettiği mücadele nisbetinde pek mahdud sayıda bastırılan ve ancak bir kısım halkevlerine ve odalarına gönderilebilen, dışarıya satışa arz edilemeyen Erciyes'in, gençler arasında gördüğü yakın ilgi ve rağbeti artmış görerek sevinmekteyiz. Her ay gelen yüzlerce mektup bu ilginin bir nişanesidir. Zamanla daha da artacağı muhakkak olan bu ilgi, bizi gençliğe daha faydalı ve yakın bulunmaya ve onların arzularına daha çok cevap verici olmaya hazırlamaktadır. Bir nevi şevk kaynağı olan bu ilgilerin hepsinin bizim için kıymeti ve mânası büyüktür. Bunu takdir ederek sayın okuyucularımızın bütün isteklerini -imkân nisbetinde- yerine getirmeye çalışıyoruz. Bu, bizim için hazırlı bir vazife olduğu kadar borçtur da. Bu borcu az kusurla ödemek istememize rağmen bir çok imkânsızlıklar yüzünden belki bir kısmının arzusunu yerine getiremiyor ve sayfalarımızın müsadessizliğinden cevaplarını sayılara bırakıyoruz. Elimizde olmıyan sebeplerle geciken cevaplar için sayın okuyucularımızın gücenmiyeceklerini umarken Erciyes sayfalarının, güzel yazılarına her zaman açık olduğunu, bir vesile ile, bir kere daha tkrarlar sevgi ve selâmlar sunarız.

B. O. Kemal Togan
Pınarbaşı

Mektubunuzla birlikte yazınızı, okuyuculara ait cevaplar basıldıktan sonra aldığımız için, bundan önceki sayıda cevaplandıramadık.

Her fırsatta tekrarladığımız gibi, Erciyes'in çıkış gayelerinden biri de ; yetişmekte olan, kabiliyetli gençlere merdiven hizmeti görmektir. Henüz şöhret yapamamış istidatlar için açtığımız (gençlik sayfası) da bunun içindir. Daima güzele, iyiye, doğruya atılacak her adım baş ilkimiz cümlesindendir. Fakat bunların husulü, elbette öyle kolay değildir. Biz Erciyes'in henüz emekleme devrinde olduğunu daima söylemekteyiz. Günün birinde bu arzumuz gerçekleşecektir. Kurbağa bile "varrak varrak,, diverek kâhilleşir.

Yazınızı, ifade itibarıyla çok kapalı bulmakla beraber, bu sayıya koyduk. Bu tarz yazıları, herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir üslupla yazmanız daha faydalı olur. Başarılar dileriz. Sevgiler,

Bay Ahmet Günden
Çarşamba Murat Mülk
çıkma No. 28
Haliç - Fener
İstanbul

Bundan evvelki sayımızda yer kalmadığı için size burdan cevap veremedik. İkinci mektubunuzu da geçen gün aldık. Ayrıca cevap veremediğimiz için özür dileriz. Bn. Güner abone kaydedilmiştir ve sizin de yeni adresinize dergileriniz gönderilmiştir.

(Hayalin) in ikinci kât'asının kafiyeleleri maalesef yanlış. Şartın birinci tekil şahıslarına ait takılar kaldırılınca hepsi de fiil olan kökler kafiyesiz kalır. Onun için bu şiirinizi yayınlıyamıyacağız. Özlü yeni duyularınızı bekler, daima fiil lerle kafiye yapmaktan çekinmenizi tavsiye ederiz. (Anne) bu sayıya konmuştur. Sevgiler.

B. Muin Feyzioğlu
Kayseri

[Sanat vadisinde] başlıklı düz yazınızı okuduk. Bu konuya temas eden bir yazıyı sayfamıza koyduğumuz için yazınızı gelecek sayımıza ayırdık. Tahlili ve fikri yazılarınızı her zaman bekleriz, Sevgiler.

Bay Ercüment Uçarı
İskele karşı No. 68
Baykoz
İstanbul

Yeni tarz üzere yazılmış üç şiirinizi aldık. Şiire karşı olan sevginizin izlerini taşıyan bu duyulardan (Sevdalı) (Gençlik sayfası) na konmuştur. Biz de mucidi - son zamanda - Orhan Veli olan bu tarzın, edebiyatımızda uzun ömürlü olmasını zannediyoruz. Onun için daha çok, tanınmış şairlerimizin yolunda yeni bir çığır açarak yürümeye çalışın. Sevgiler

B. Basri Gocul
Merkez Cumhuriyet
okulu öğretmeni
Mudurnu

"Oğuzlama,, nızın bir pasajı olduğunu bildirdiğiniz (Tatlı canlardan geçildiği çağ) bu sayımıza konmuştur. Eski Türk kahramanlığını dile getiren bir eser yazdığınız için sizi tebrik ederiz. Oğuzlama yı daha önce okuyuculara tanıtmak için Erciyes, bu şekilde yayınlamaya her zaman hazırdır. Başka pasajlarla birlikte yazılarınızı bekleriz Sevgiler.

OSMAN FERTİ SAĞLAM'IN
TÜRK TARİH KURUMU'NA
ARMAĞANIDIR

ERCİYES

YIL : 5

TEMMUZ

SAYI : 54

Kıymet Ölçülerimiz Soysuzlaşıyor

Yazan: Hıfzı Oğuz BEKATA

Cemiyet içinde müşterek kıymet ölçüleri müşterek inanışlara dayanır. Bazı topluluğun kıymet ölçüleri ferdî değil ; mâseridir.

Şu halde cemiyetin kıymet hükümleri, bir ferde veya menfaatleri müşterek birkaç ferdin topluluğuna göre verilemez.

Halbuki etrafımızda görüyoruz :

Harp içinde gayri meşru vurgunlar vuran ; devletten vergi kaçırmayı itiyat edinen malûm insanlar vardır. Fakat bunlar ; zengin oldukları için muteber insanlardır.

Birbirlerinin hırsızlıklarını bilen insanların müşterek anlayışına göre, hırsız düşmanları namussuzdur.

Kuvvet ve menfaat karşısında uşaklığa alışmış ; bunu gerim ve ilerleme tekniği haline getirmiş insanların arasında, vekar ve haysiyet sahiplerinin adı "budala,,dır.

Hayatı, eğlence ve kumar yolunda harcıyanların gözünde, kendini faziletli bir çalışma hayatına adanmış olanların ünvanı ; modern hayatın yabancı, geri ve iptidaidir. Muayyen bir düşünce âlemine varmış olanların yanında bu düşünce manzumesine zıt içtihat sahipleri cahil ve mürtecidir.

Ve bir parti mensuplarına göre ise, bir başka parti mensupları ; yarını göremiyen, menfaatperest, muhteristir.

Görülüyor ki cemiyetin müşterek kıymet ölçüleri istikrarını çoktan kaybetmiştir.

Bazı fertler veya bunların sayılı grupları değer ve itibar ölçülerini cemiyetin müşterek kıymet hükümlerine değil ; kendi maddî ve manevî zaafalarının müşterek korunma psikolojisine bağlayarak, cemiyeti dalâlete düşürüyorlar.

Türk milletinin mâseri vicdanında tarih boyunca istikrarını bulmuş olan hakikî kıymet hükümleri bazı fert ve menfaat gruplarının keyiflerine göre şekil alamaz.

Şu halde cemiyetin müşterek kıymet hükümlerine ve telâkkilerine ; keyiflerine göre mâna ve şekil verenler, milletin öz kitlesinin dışında kalmış ; cemiyetin köklü meşhumlarında sapık bir niyet ve karekterle halkı bulandırmak isteyenlerdir.

Bir cemiyetin mânasını uyanık ve diri tutabilmek için onun gelenek haline gelmiş müşterek kıymet hükümlerine hürmet etmek lâzımdır.

Böyle olunca, milletin müşterek inanışlarındaki tarihî miyari soysuzlaştırarak kıymet ölçülerini bözen bu itibar ve ahlâk karaborsacılarından ve bunların tesirlerinden memleketi kurtarmalıyız.

24 Temmuz

En tabii haklarımızı, er meyda-
nında geçirdiğimiz kanlı im-
tihanlardan sonra, bu defa da kafa
ile masa başında çarpışarak, Lozan
da dünyaya kabul ve tasdik ettirdi-
ğimiz tarihi gün . . . O günden bu
tarafa ayın gün sayısı kadar yıl
geçti. Bu yıllardan herbiri, ilk bü-
yük siyasî Lozan zaferinden mülhem
olarak daima büyük başarılarla ge-
be bulunmuştur.

Lozan barışı, kılıçların sözü, kale-
me bıraktığı ve çiğnenmek istenen
mukaddes hakların teslim edildiği
gündür. Elimizden birinin kılıç kab-
zasında bulunduğunu bile bile, o
zamanki düşmanlarımız - bizi masa
başında da denemek arzusu ile ola-
cak - müşkülât çıkararak yıldırma-
k istediler . . . Fakat gördüler ki bu
işin şakaya tahammülü, âmali erbaa-
ya gelir tarafı yoktur . . . Çünkü
İnönü'lerden, Sakarya ve Dumlupı-
nar'dan sonra fedakârlığın yapılacak
derecesi bizim için bahis konusu o-
lamazdı artık.

Yedisinden yetmişine kadar, kadın
erkek, bütün mevcudiyetiyle, şahla-
nan bir iradenin dev heybetile atıl-
dığımız ölüm - kalım dâvasının, en
müşkül şartlar altında dahi, sarsıl-
madığını görenler artık bu sabır sı-
nama işinden vazgeçerek, Türk'ün
süngü ve kılıç haklarını tanıdılar.

Biz Lozan'a merhamet dilenmiye,
el açmiya, boyun bükmiye değil,
haklarımızı alenen kabul ettirmeye
vardık. Hem varışımız, imtihanımızın
parlaklığını hayretle seyredenlerin
çağırışıyla olmuştu. Misaki millî ile,
önceden tespit ettiğimiz haklarımız-
dan bir fedekârlık edemezdik. Nite-
kim etmedik ve bu hakları tanıttık.
Bizi bir daha tanıdılar . . .

Nasıl tanımiyalar ki, savaş boyla-
rında yatan vatan şehitleri, bu da-
vanın ibret dolu tablolarına mevzu
ve destanlarına vücut vermişlerdir.

Nasıl tanımiyalar ki, emzikteki
çocuğunu, sırtındaki mermisi ile ta-
şıyan Türk anaları, karlı, tipili gün-
lerde, yavrusunun üstüne örtmediği
yorganını mermilere örterek vatan-
perverliğin şahikasını göstermiş bu
milletin kadını - erkekli ne fedakâr-
lıklara katlanabileceğine timsal ol-
muştur.

Dâvamız büyüktü, mukaddesti,
ulvî idi, çetindi. Fakat hakkımızdı.
Onu kanlar dökerek, canlar vererek
savaş meydanlarında elde etmiye
çalışmıştık. Binaenaleyh bu hakkı
müktesep karşısında hiçbir mütalâa
ileri sürülüp onun teslimine engel
olunamazdı. Netice, beklediğimiz gi-
bi oldu ; bu gün işte o günün tam
yirmi dördüncü yılı bitmiş bulun-
yor. Büyük gün hepimize, bir kere
daha kutlu olsun.

ERCİYES

GÖNÜL ŞARKISI

Pembeleşen dalgacıkların panayırı sularda, buseden sandallar içinde, renkli
hayeller diyarı yolcusu Gönül ; biçare avcılarının gıdası tebessümü esirgiyen
dudaklarından bana tek bir kelime fırlat.

Bu kelime, gençlik arzularının şarabını doldurarak sunduğum kalbimin
ücretidir.

Bu kelime, lodos rüzgârlarının kanatlarında bayraklaşarak kulaktan ku-
lağa, dudaktan dudağa dolaşacak : ne yazık ki, bana eriştiği zaman hırçın
çocukların ellerinde hırpalanan papatya yaprakları gibi ölmüş bulunacaktır.

Karanlıkta göz kırpan hovarda yıldızların dudağına kadar bir hürriyet
abidesi gibi yükselen Erclyes'in, elâ gözlü, kumral saçlı meleği ; çiçeklerle
başbaşa dolaştığın kırların ıssız bir köşesinde, uyuklayan viran kulübede
fethedilecek bir hasta daha var.

Bağrım, son nefesinde merhametsiz çizmelerinin busesini bekliyor.

Yılanlı'dan [*] süzülüp bağlara akşam girince, ceviz dallarından sarkan
mehtabın saçı, büyüğü bir kol gibi beline dolanırken gezdiğin ısırganlı تنها
yollarda bastığın diken olmak isterdim.

Zira ancak o zaman titreyen dudaklarım, ayaklarına temas edecektir.

Esaret zincirleri gibi paslı pencere demirlerinde uyuklayan biçare kuş,
akşam akşam ne istiyorsun benden ?

Gönlümü yar, paramı meyhaneci, derdimi mey aldı. Şimdi gözlerimde
mahmurluk, üzerimde rintlikten başka bir şey yok.

Sana gönlümdeki hayal yükünü taşıyan şiirleri sunduğum zaman sükût
etmekle cevap verdin.

Karşılık dilenmek için, bir fakir gibi avcumu açtığım zaman, bileklerime
gülümsüyerek zincir vurdun.

Fakat yine yanıldım. Zira ben hür iken de içimdeki sana ait hislerim
esiri bulunuyordum.

Gönlümün mahpesi olan gizli mabedinde, alnımı dizlerine koyduğum za-
man, lüle lüle saçlarını göksüme ser ki ; bulutların pençesinden kurtulan
güneşin ateşinden korunan kalbim, kendi ateşinde için için erisin. Ve ben
o uğursuz yerden bir kalbsiz olarak çıkayım.

Hislerimi dile getiremeyen bu ruhsuz kalemin, son hüznü nağmesidir bunlar
Artık kaldırım taşlarını sayan bir fakire, soğuk seher rüzgârlarından
buseler bekliyen bir karasevdalıya, gurup dudaklı vefasız meleğe secde
eden bir çılgına tesadüf edemeyeceksin.

Şimdi zavallı tabanım gönlümün kanadı oldu. Belde belde, diyar diyar
günahlarımı dökünceye kadar uçacağım.

Fikret SEZGİN

[*] Kayseri'nin batısında 1500 metre yüksekliğinde bir dağ.

Uhrevî Âleme Uçuşlar

— Alparslan Öztürk'e sevgilerimle —

Tertemiz rüyaların,
Tertemiz dünyasında
Billûrdan aynasında
Unutarak zamanı ;
Ve o, gelecek ânu
Dilsiz hâtıraların
Beşiğinde uyutup.
Biz bir, dünya bir kutup :
Yolcuyuz belki yarın . . .

En içli mısraların
Rügasından uyanıp
Bir hayal denizine,
Erince belki yine
"İkrar odunda," yanıp
Birgün ilk aşkımızı
Çözeceğiz böylece
..... ve nihayet bir gece
Tanrı yükü omuzda
En mukaddes kitabı
Bulup başucumuzda
Kelime-i şehadet
Getirerek vecdile
Bir gün, yatsı ezanı
Vereceğiz hesabı

Yavru uçursun kuşlar
Bir mevsim yuvasından }
Ve hayat rüzgâr rüzgâr
Böyle geçsin bir zaman.
Şebnem şebnem açılsın,
Bahçelerde manolya.
Gün kırmızı arzular
Tutuşsun perde perde
Ve o saçları fulya,
Girsin her gün rüyama . . .

Tekbir getirsin dilim,
Gündüzüm, gecelerim . .
Kalbte tutuşsun iman,
Toplansın ehl-i İyman
Garkolayım o nura,
Üç tekbirle huzûra.
Çıkayım "Allah," deyu
"Ol Resulullah," deyu . . .

Abdullah Rıza Ergüven

Bugünkü Şiirimizin Ana Konuları

VI

İçten Duyulan Bir Hayatı Özleyiş

Yazan : İ. Zeki BURDURLU

İmgede yaşatılan ülkeler başlıklı yazımızda, bugünkü şiirimizde, ayrı bir özellik taşıyan şiirlerin yepyeni ülkeler aradıklarını söylemiştik. Bir ucunun ekzotik edebiyata çıkacağından şüphemiz olmayan bu çeşit temalı şiirlerden başka, uzak, insanı her şeyiyle doyuracak bir ülke değil de, insana hoşnutluk verecek bir hayatı özleyen şiirlerimiz de vardır. Bu şiirlerde de şair, kendi yaşadığı çevrenin dostu olamamıştır. İçinde bulunduğu ruhi durum, ona, çevresinin bütün varlıklarını sevdiremiyor. Bu sevmeme sonucunda, şair, gözünde, imgeler âleminin çeşitli zerreleriyle yepyeni hayatlar kuruyor veya o çeşit hayatlara kavuşmanın özlemiyle yanıp kavırılıyor. Tamamıyla ruhi bir olay ve ruhi olayın sonucu olan bu istek, sanatçının kaleminde eser haline gelince, biz de aynı şeyleri duymakta gecikmiyoruz. Büyük şairimiz, Yahya Kemal Beyatlı'nın en son şiiri olan "Hayal şehir," (Aile Dergisi, No. 2) bile gerçekler içinde yükselen bir hayal şehrinde başka nedir ? İstanbul'un tarihini ezbere okuyan şairimizin, gerek tarihten, gerekse bugünün gerçek çizgilerinden hareket ettirdiği şiir, bir akşam manzarasının içinde, kendi dilediği, kendi şahsiyetinin et-

kisiyle yoğrulup meydana gelmiş bir şehir olur.

Yeni şiirimizin gerçeğe döndüğü gününü söyleyenler pek çok. Şiir ne kadar gerçek hayatı aksettiren bir eser olsa da, kendisini kuran unsurların imge hissesini asla inkâr edemeyecektir. Şimdi örnek olarak göreceğimiz şiirler bu fikrimizi açıkça ispatlayacaktır.

Sabah vaktinin, umut ettiklerini veremediğini gören bir şair, umudunun her şeyini bir özleyişle bekliyor. Onda, bulacağına şüphesi olmadığı huzuru arıyor ve Tanrı'ya söylüyor :

Bir sabah uyandığım vakit
Rabbim diyebilsem içimden
Bir şeyler var bu sabahta
İnsana "yaşıyorum," dedirten.

Muzaffer Tayyip (Varlık 209)

Ziya Osman Saba, belki bir kötümserlik rüzgârının peşinden şunları söylüyor :

Düşünceli yürürken 'bir yol dönemeğinde
Çıkacak önümüze begaz dallarla bahar.
Hatırlatacak bize sen çocukluğumuz
Ergüvenli bir bahçe, mor salkımlı bir duvar

Tekrar yaşıyacağız ümitli sabahları,
Bulacağız dünyanın o en güzel yerini
Ebedî bir sahilde ah tekrar tadacağız
Kol kola sükûn dolu akşam gezmele-
rini

(Sebil ve Güvercinler : 15)

Şu örneklerde gördüğümüz büyük
istek, insana, insanlık ustasının söy-
lettiği şeylerden başka bir şey de-
ğildir. Bulunduğu çevrenin sıkıcı ha-
vası içinde memnurluk duymak artık
düşüncenin ışıklı ufuklarına koşmak-
la mümkün oluyor. Şükran Kurda-
kul :

Memnunum bu hayattan
Hoşuma gidiyor den'z
Bu toprak ve bu mavi sema
Aslında güzeldi şüphesiz.

(İstanbul : 13)

derken gene bir an için iyimserliğin
uçarı atına binip toprak ve semanın
aslını araştırıyor. O da bu zamana
kalan varlığın çok önceki zamanlar-
daki durumlarını imgesinde canlan-
dırmak suretiyle rahat buluyor.
Coşkun Ertepinar, döneceği bir gü-
nün özlemini duyuyor :

Sayılmıyor geçen günler parmakla
Fena düşü iylere yormakla
Kavuşulmaz dağ ardında durmakla
Yürekten sızlayıp gelirim birgün.

(Ülkü : 32)

Ceyhun Atuf Kansu'nun " Bir Gü-
zel Güne Özlem " i geçmiş günlerin
hâtırada bıraktığı unutulmaz tatlılık-
tan ileri geliyor. Geçmiş zamanın
anılarını özleyişler halinde belirmesi
insana, gelecek zamanda aynı lez-
zeti duyuracak günleri aratır :

Yeşil soğanla al domates,
Fırınımızda pişmiş ekmek.
Anne, en büyük karpuzu kes,
Bir serinlikle dolsun yemek

Yıldızlar çıkarsa bir zaman
Yayıp seccadeyi sekiye
Dinleriz böcekleri bir an
Bizi çağırıyor diye.

(Ceyhun Kansu, Ülkü : 22)

Sami Gürlev'in Ümit başlıklı şiiri-
nin bir parçasını okuyalım :

Bir gün uzaklara gideceğiz sevgi-
lim
Melekler diyarında bir evimiz
olacak

Akşamları mevsimlerin davetlisi
Sabahları kuşların misafiri olacağız
Kalbimiz yeniden aşkla dolacak
Ve hergün sonunda sevgilim
Şükredeceğiz Allaha.

(İstanbul : 25)

Bu ümit gelecek günleri hayal
ediştin başka nedir ? Şair her şeyi-
ni bu hayalden bekliyor. Onu ancak
o doyurabiliyor :

Bu şehirden çok öte, ıssız bir kır
yolunda
Yıldızların sükunun musikisiyle
yorgun
Beni bir masal gibi sürüklesin
kolunda
Duymadığım şeylerden bahsetsin
uzun uzun

Neyim olursa olsun sevgilim veya
karım

Ruhuma yelken gibi doldursun
uçursun da
En güzel ilhamından doğacak
çocuklarım
Başına toplansınlar bir sabah
uykusunda

Oğuzlama'dan (*)

Taptatlı Canlardan Geçildiği Çağ

Günün ilk ışığı dağa değince,
Aklıyla karalı seçildiği çağ ;

Hanlar Hanı, dahi Beylerbeyince
Kar gibi otağlar açıldığı çağ ;

Kalaba Oğuz'un göreneğince
Şaraplar, kırmızlar içildiği çağ ;

(Ortalık ısıdı, cenge!) deyince
Taptatlı canlardan geçildiği çağ...

Mudurnu — Basri Gocul

(*) Oğuzlama, Oğuzların yaşayış ve türelerini efsanevi bir şekilde hikâye eden manzum (TÜRK
DESTANI) dir. Dil Kurumu tarafından yayınlanacaktır.

(Şinasi Özdenoğlu, İstanbul : sa 28)
Bu isteyişler, dilekler, şairin teseli-
li tarafına kaçan yönlerdir. İnsan
ömürünün, yıllara sığmayan istekleri
ancak böyle avuntularla ve avuntu-
ların sanat eseri halinde belirip
ikinci bir avuntu yaratmasıyla müm-
kün oluyor. İşte gene böyle bir öz-
leyiş :

Bir karım olsa güzel
Ve bir ufacak evim
Deniz görünse penceredem.
Mektepte çocuklarım
Sabahçı kahvesinde hepsi dost
insanlar

Benimle konuşsa.
Birgün ölüversem
Bu hâl içinde
Gam yemem.

(Sadaka, Rıza Beşer)

Bu şiirin peşinden Ziya Osman
Saba'nın " Her Akşamki Yolumda " ,
şiirinden iki dördlük okuyalım :

Rabbim, şuracıkta sen bari gözleri-
ni yum

Sen, bana en son kalan, ben senin
en son kulun ;
Bu akşam artık seni anmayan
İstanbul'un
Bomboş bir camiinde uyumak
istiyorum
Sonsuz sessizliğini dinlemek istiyorum
Bilirim ki taşlığın bir döşek kadar
ılık
Sana az daha yakın yaşamak için
artık
Rabbim, ben yalnız zeytin ve
ekmek istiyorum

(Sebil ve Güvercinler, sa : 35)

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Ye-
ni şiirimizin çok yönlü olan büyük
varlığı bize, gelecek için çok umut-
lar besletiyor. Bu yazımızda örnek-
lerle belirtmeye çalıştığımız bu tema,
bize şiirimizin bir cephesini daha
göstermiş bulunuyor. Bunun tam
zıddı olan, geçmişe dönüş veya geç-
mişe sığınış temalarını işleyen şiir-
lerimizi gelecek yazımızda göreceğiz.

Sanatta Méthode

Yazan : O. Kemal TOGAN

Evrensel olayların etkisinden kurtulan değişmeyi irdelemekle, değişmiyenin ne olduğunu bilmem gerektir. Sanat bir değişmiyen midir? Evren, tabiat kuvvetlerinden dış etmenlerin tersine olarak, insan benliğini, kendine karşı daha amansız sarp bir güce varırmıştır. Bu hal içinde değişmeyen, bir çok değişmeler toplayan ruhtur. sanat nüvesidir. Ve bu değişmeler yalnız belli bir zaman çemberindedir. Eski devirlerde, tarihten önceki devirlerde örneğin garip sesler çıkararak duygulanan insanla, yaşadığımız devirde orkestra, koro seslerinden duygulanan insan arasında ruh hali dengededir. Birisi önce, diğeri sonuçlar silsilesidir; insan ruhunun halleridir. Bu hallerinde ruh değişmemiştir, gelişmiş veya gerilemiştir. Su buhar olur... Hal değiştirir: Ruh madde olamaz; değişmeyen ruhtur. Ruh nedir? Tanrı var mıdır? Fikrimize dayanak olan bu kavramların anlamı nedir? Düşünüyorum, öyleyse varım [*] Ben varım, beni yaratan Tanrı var. Buradan çıkaracağım öz, ruhun, bütün feveranları ve sükunları ile bir değişmeyen olmasıdır. Ruhta var bulunan her hal, evren boyunca, hareket göstererek gelmiştir, gelecektir. Bundan böyle, gel-git olaylarını kendisinde toplayan fakat değişmeyen sanat hakkında fikirlerimi yanlış sayayım: Zamantı ırmağı Akdeniz'den Uzunyayla'ya doğru akıyor. Bilinmeyenler: Akdeniz Uzun

(*) Descartes

Yayla'dan aşağıdadır; Zamantı'nın yatağına göre yükselti Uzunyayla dadır. Buradan Zamantı'yı besleyen kaynakların da Uzunyayla da olduğu anlaşılır. Bunları bildikten sonra Zamantı ırmağı'nın Akdenizden Uzunyayla'ya doğru akması yanlıştır, zıttır. Doğru olmadığını kavradım, şimdi tersini söyleyebilirim: Öz olarak, bilinen bir yanlış (= ters) tan bilinmiyen bir doğru bilinebilir. Sanat, ruhun, duyulan, görülen, sezilen, metafizik duygular uyandıran varlıklar yaratmasıdır. Ruhu çevreleyen hudutlar da ruh halleri kadar karanlıklardadır. Az önce, sükûn perilerini kışkırtan, usul kımıldanan, kaderinden ve kederinden konuşan şu sağır adama, şu Beethoven'e ne oldu da bu an çığır nağmelerle piyano'nun tuşlarını kırıyor? Bir el onu tuttu ve karanlıklara çekti: Gün batımında Tanrıların şöleni var; en büyük senfonilerini Onların yanında terennüm edersin, bırak! Ve... Tanrılara ilenç!.. Zaman ve mekân düşüncesiyle dar bir alanda eyletilen sanat, artık bilimlerin tutsaklıkları yolunda yokolmanındır. Bilimde méthode belli bir kavramın bilinen taşmalarına faydası olan settir. Düşüncemizin erişemediği uzaklıklarda taştan ruh hallerine set çekmekse ölümlü bir emektir. Madde yapısının hastalıklarınca, kendi iç dünyasına kapanan sanat adamı, sonsuz ve sönmez parıltılarla evreni aydınlatmaktadır.

İki Kayseri Sözlüğü

Yazan : Ali Rıza ÖNDER

Kayseri ve çevresinde kullanılıp genel yazı ve konuşma diline girmemiş kelimeleri derleyen ve bizce bilinen ilk eser 1934 yılında çıkmıştır. "Kayseri sözlüğü", adını taşıyan bu kitapçık, Kayseri eski Milli Eğitim Müdürlerinden H. Hüsnü (İrkilata) imzası ile ve 96 sayfa olarak Yeni matbaa'da basılmıştır. "Kayseri Halkevi kitapları", serisinin (2) numarasını taşımaktadır.

Bu alanda ikinci bir araştırma eserini önsözü hariç, asıl metni ile - Erciyes'in 28-53 numaralı sayıları arasında yayınlanmış olarak görüyoruz. Kâzım Özyedekçi arkadaşımızın hazırladığı bu eserin tam olarak yayınlanmış bulunduğu şu sırada onu, İrkilata'nın sözlüğü ile karşılaştırmak ve bu konuda bazı noktalar üzerinde durmak istedik. Bunu yapmadan önce Özyedekçi'nin eserinin de bir kitap olarak basılmasını salık verelim. Bunu, hem arkadaşımızdan hem de halkevimizden bekliyoruz.

Bu iki sözlüğü karşılaştırıp özelliklerini toptan belirtmeyi sona bırakarak önce, derlenen kelimelerden gözüme batanları ortaya koyalım: (madde madde zikredilen kelime ve izahlar eserden aynen alınmış, onlara ait düşünceler ise parantez içerisinde belirtilmiştir.)

Şimdi, "Kayseri Sözlüğüne bir göz atalım:

1 - Abak — Hayret alâmeti
Abuk, abas — Nida işareti.

(Abak ve abuk sözlerin bu anlamda kullananlar her halde vardır. Fakat hayret ifade eden buna benzer: "Abau abou, abaray, abarey, abarh", kelimeleri de vardır ki bunlar Kayserinin birçok yerlerinde kullanıldığı halde ne İrkilata'nın, ne de Özyedekçi'nin sözlüğünde görülmemektedir.

2 - Ala — Lekeli,
Alaca — Yarı.

(Ne "ala", iyice izah edilmiş, ne de "alaca", Özyedekçi'de "ala", yoksa da "alaca",nın ilk renklenerek koruk tanesi olduğu tespit edilmiştir.)

3 - Astar — Direkle örülmüş tavansız ev.

(İrkilata'nın sözlüğünde bir yabancının bile yapamayacağı büyük yanlışlara işte bir örnek. Doğrusunu Özyedekçi'den okuyalım: Arıstak - tavan).

4 - Azı — Kağrı çivisi, dişi.

(Kağrının tekerleklerini birleştiren sabit dingile "mazı", dendiğini işittik ama "azı", yı bilmiyoruz. Belki bunu da kullananlar vardır)

5 - Balaçora — Pis.

(Balaçora'nın babacan, kalender, dobura, dobur demek olduğunu tespit edememiş.)

6 - Böğürmek — Öfkesinden söylenmek.

(Danaların bağırmasına böğürmek dendiğini nasıl unutmuş.)

7 - Bilde — Yumak.

(İptidai gaz ve bezir çıralları arasında kullanılan pamuktan yapma fitle "belde," denirse de yumak anlamına geldiğini bilmiyoruz. Bu kelime-deki ilk sesli harf "e," ile "i," arasında bir ses verir. Özyedekçi'de yoktur.)

8 - Biline — Beraber.

(Bunun kısa şekli olan "bile," de aynı anlamda kullanılır. Özyedekçi'de yoktur.)

9 - Bir cilit — Çarçabuk.

(Bu, "cilit," değil, "cibit," olacak. Özyedekçi'de bu söz de yoktur.)

10 - Boraç — ağzı dar testi.

Boraç — emziksiz su testisi.

(Bunu boruç olarak söylüyen ve imziksiz küçük testi olarak kullanılan köyler de vardır.)

11 - (B) ile başlayan kelimeler arasında, kurusu yakacak olarak kullanılan bir nevi otun adı "boruk," her iki sözlükte de yoktur. "başsaklamak," mastarı da unutulmuş. Halbuki bu kelime Özyedekçi'nin 40-41 sayılı Erciyes'te yayınladığı Kayseri bağcılığı hakkındaki yazısında sayfa 15 te aynen kullanılmıştır.

12 - Cingi — Zeynet eşyası ; kova.

(Cingil'in, üzüm ve gilabolı salkımı yerine kullanıldığını duyduk-sada yukarıdaki anlamları tuhafımıza gitti. İrkılata'nın sunturlu yanlışlarından olsa gerek.)

13 - Gerek İrkıla'ta da, gerek Özyedekçi'de "cıyındırık," olarak geçen kelimeye "cıyındırık," diyen köyler de vardır.

14 - Cılık — Tohumun çürüyüp bitmemesi.

(Bu kelimenin asıl anlamının bu olduğunu zannetmiyorum. Yalnız "cılıkı çıkarma," diye bir deyim

vardır ki berbat etmek, altını çaldırmak demektir. Özyedekçi'nin kelimeleri arasında yoktur.)

15 - Ciciği gevşemek = kuvvei maneviyesi kırılmak.

(halbuki ciciği gevşemek, maddi arzularımız için cazip görünen bir şeye karşı dayanamayıp hisse kapılmayı anlatır. Özyedekçi'de yoktur.)

16 - Toprağı hafifçe ıslatan yağmura "çilenti," dendiği kaydedilmiş-sede buna "çisenti," diyenler bulunduğunu ve aslı olan "çiselemek," fiilinin bütün şekillerile kullanıldığını da ilâve etmek lâzımdır.

17 - Çintiyan — Bir nevi bıçak, kadın donu.

(Bıçak anlamına geldiğini bilmiyorum. Fakat bir nevi kadın şalvarına çintiyan dendiğini biliriz ki bunun da paçası büzmeli ve yukarısı boldur. Golf pantolonu andırır ve şimdi bir çok yerlerde yerini antariye bırakarak unutulmuştur.)

18 - Dadanmak = Lüzumsuz yere gitmek.

(Halbuki "alışmak," "itiat edinmek," kısaca : "tadına geçmek," dense daha iyi olurdu.)

19 - Derinti = Cemiyet, toplantı.

(Derinti ; kendi gelen, serseri sığıntı anlamlarına kullanılır. Toplantı anlamına kullanılan söz "derinti," değil "deri," dir. Nize köyünde "Deri Çayırı," denen bir toplantı yeri vardır.)

20 - Dangalak = Ahmak.

(Patavatsız, münasebetsiz denebilirdi.)

21 - Dibelik = Bütün, hepsi, tamam.

(Daimî, ebedî anlamlarına gelir. Özyedekçi doğru tesbit etmiştir.)

22 - Dirmit = Üzüm.

(Bir çeşit kara üzüm olduğu açıklanmalı idi.)

23 - Eldaş = Üzüm.

(Çeşidi açıklanmalı idi.)

24 - Firez = Ağız, kök.

(Ekin biçildikten sonra yerde kalan kök tarafıdır.)

25 - Hınaza = Laf anlamaz, hırçın.

(Daha çok kışkanç yerine kullanılır.)

26 - Homukmak = (İrkılata) atların boşanarak başıboş kaçması, darılıp gitmek

Homukmak = Atın hırslanması darılıp küsmek. (Özyedekçi)

(Bu darılıp gitme, attan başka eşekte de görülür. Ve daha çok gebe olan dişiden cinsi bir yasak devresinin etkisi ile ürküp kaçmayı anlatır.)

27 - Hökelek = Azametli, gösterişli.

(Hökelek ; gösteriş, azamet demektir. Gösterişli, azametli yerine hökelekli denir.)

28 - İdil = Bozuk yumurta,

(Bizde bozuk yumurtaya iğdin derler.)

29 - İlgin = Serap, eski tedris üsulünde harfleri öğretmek için kullanılan uzun değnek.

(Serap anlamına gelen kelime İlgin değil İlkım'dır. Masallarda "İlkımdan, salkımdan bir karaltı görüldü," sözüne çok rastlanır. İlgin ise en çok ırmak kenarlarında rastlanan çalı nevinden bodur ve yabani bir ağaçtır.)

30 - Irılmak = Hastalığa tutulup iyileşmek.

(Irılmak, uzaklaşmak, ayrılıp gitmek anlamına gelir. Hastanın iyileşmesine ırmık değil dirilmek den-se gerek.)

31 - Işkın = Çığ.

(Biz, ışkın'ın filiz anlamına geldiğini işittik. Fakat çığ dendiğini bilmiyoruz.)

32 - Kamaz = Kasırga.

(Müzevirlik yerine kullanılırsa da kasırgayı duymadık. Kamazlamak müzevirlemek, ihbar etmek.)

33 - Kav = Tandır yapılan toprak.

(Bu anlamını bilmiyoruz. Yalnız kav'ın, ceviz ağacı üzerinde husule gelen bir nevi kahve rengi, katılmış usareden yapılan ve iptidai sigara çakmağını tutuşturmak için kullanılan fitil'e dendiğini biliyoruz.)

34 - Kele = Ayol, yahu, hey.

Kadınlar tarafından kadınlara ve nadiren de kendi kocalarına karşı söylenir.)

35 - Kemçik = Eğri.

(Sıska, cüssesiz anlamların da kullanılır.)

36 - Kengel = Kökü sütlü bir nebat.

(diken cinsindendir ve sütünden sakız çıkarılır.)

37 - Kertiç = Kertenkele.

(Kertenkeleye benziyen, ondan biraz daha büyük bir hayvan yarıdır ki ona dense gerek, Bizim köylerde kertiç derler. Buna, çocukluğumuzda "gâvurdan yana," da derdik. Neden bunun bizden sayılmadığını bilmiyorum.)

38 - Kığı = Kurumuş koyun, keçi pisliği.

(Kığı değil kığı'dır. (G) nin üzerinde yumuşatma işareti yoktur.)

Mitoloji Üzerine Bir Eser

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

1941 yılındanberi Millî Eğitim Bakanlığı'nın belibaşlı işleri arasına giren "Dünya Edebiyatından Tercümeler", serisi, "hümanizma ruhunu", "insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserleri", vasıtasıyla benimsetmek amacını gütmektedir. Altı yıldır aralıksız devam eden bu çalışmalar, acaba, istenilen sonucu doğrabildi mi? Başka bir deyimle, ilmi ve felsefi eserlere karşı âdeta arkasını çeviren bu tercüme işi, iddia edildiği gibi, "hümanizma ruhu:" nu doğuracak kaabiliyette midir? Bir Doçendimiz, geçen yıl yayınladığı eserde, çok doğru olarak, şöyle diyor: "Bu yol, yani yalnız edebî tercümelere götüren yol, bir memleketin kültür hayatında uyanışı (Hümanizmayı) meydana getirmek için tâkip edilmesi gereken yollardan belki biridir, fakat yegâne yol değil! Ve ilâve ediyor: "Gerçekten, diğer milletlerin kültür hayatlarında husule gelen uyanışların daha ziyade ilmi, felsefi ve tarihi eserlerin tercümelerinin tesiriyle doğduğunu görüyoruz." (Cevdet Perin, Tanzimat Edebiyatında Fransız Te-

siri, İstanbul, 1946, s. 207.)

Baştanbaşa haklı olan bu fikirler, nedense, klâsikler yayınlanırken, gözönüne alınmadı. İşin tuhafı şu ki klâsiklerin tercümesi işinde vazife alanlar dahi, tutulan yoldan memnun değildirler. Tercüme bürosu üyelerinden sayın Orhan Burian, "Millî Eğitim Bakanlığı Klâsikleri Üzerine", başlığını taşıyan bir yazısında, gördüğü noksanlıkları belirtirken, edebî eserlerin yanı sıra, felsefi ve ilmi eserlerin de tercümesine önem verilmesini söylüyor: "... Esas koleksiyonu bozmayacak şekilde bir felsefi eserler koleksiyonu ile bir ilmi eserler koleksiyonculuğu tertiplemek çok faydalıdır." (Yücel, sayı : 124, Şubat 1047.)

Fakat, bu ilmi ve felsefi koleksiyonların meydana getirilmesi de, tercümelerden beklediğimiz faydayı tamamen sağlamaz. Çünkü, binlerce yıldanberi akıp gelen batı kültür ve medeniyetinin havasını, bu eserler yardımıyla birdenbire anlamak kolay değildir; küçük bir zümre bunu başarsa bile, büyük bir çoğunluk, hazırlayıcı mahiyette kitaplar olma-

dıkça, ilim ve felsefenin dilinden kolay kolay anlıyamıyacaktır. Meselâ Yunan ve Lâtin klâsiklerinden, felsefe ve mitoloji bilmiyen bir kimsenin kolayca faydalanabileceğini iddia etmek güçtür. Halbuki, klâsiklerin başına, - Orhan Burian'ın da işaret ettiği gibi - eseri ve yazarını tanıtan uzun veya kısa notlar konsa, hazırlayıcı mahiyette yazılmış olan yardımcı kitaplar yayınlansa, klâsiklerden faydalanma işi, çok daha kolaylaşacaktır.

Bu gerçek, Millî Eğitim Bakanlığına da yerinde görülmüş olmalı ki, bir "Yardımcı Eserler Serisi", ne başlanmış, serinin ilk sayısı olarak, "Küçük Yunan Mitologyası", (1) yayınlanmıştır. Böyle bir eserin ne kadar önemli bir ihtiyaca karşılık verdiği söz götürmez. Bu bakımdan "Küçük", değil, "Büyük Yunan Mitologyası", lâzımdı bize, dersek mübalağa etmiş olmayız. Şu sebepten ki "Tercümeleri okuyan veya bunlarla alakası felsefe ve sosyoloji problemleriyle meşgul olan gençlerimiz, birtakım esâtir adlarıyla karşılaşmaktadırlar. Halbuki bu üstürelerden herbiri, garplı gençlerin çocukluk, ilk gençlik hatıralarıyla örtülü bir fikir hazinesi içinde bulunuyor. Zira, ilkçağ medeniyetinin gerek Yunanlı, gerek Romalı olan milletleri bir Fransız veya bir Alman gencinin doğduğu günden itibaren aile muhitinde aşinalık peyda ettiği manevî nesnelerden ibarettir." (Prof. Z. F. Fındıkoğlu, Mitoloji Bilgilerine Olan İhtiyacımız, Cumhuriyet gazetesi, 14 / Şubat / 1945.) Avrupalı genç için "mânevi nesne",lerden ibaret olan mitoloji, bizim için öyle değildir. Şu halde onu öğrenmek lâzımdır.

[1] Yazan Eckurt Peterich, çeviren : Dr. Suat Yakup Baydur, İstanbul 1946, s. 156, 115 kuruş.

Öğrenmek:.. Fakat hangi eserden? Yabancı dil bilmiyen Türk okuyucusu, mitoloji öğrenmek için, hangi Türkçe esere başvurmalı? Bildiğimize göre, Türkçede, mitoloji hakkında yazılan kitapların sayısı dördü geçmez. Bunların ilki, "Encümen-i Daniş", - kuruluşu 18 Temmiz 1851-de bir aralık üye olan Kostantini Efendi'nindir. Fakat bu, doğrudan doğruya mitolojiye ait değildir. Zamanın Maarif Nezareti, ona, bir "Tarih-i Yunanistan-ı Kadim", yazmağı "sipariş" buyurmuş, Kostantini Efendi de, bu tarihi yazarken, yeri düştükçe, Yunan tanrıları hakkında malûmat vermiştir. İşte bizde Yunan mitolojisi hakkında ilk bilgiye, 1870 yılında yayınlanan, bu kitapta rastlanır. 25 yıllık bir fasıladan sonra, Şemsettin Sami, 1895 de, "Cep Kütüphanesi", serisi arasında, küçük hacimde, "Esâtir", i yayınladı. Fakat, genel olarak mitoloji hakkında, bizde, en geniş ve ilmi malûmat veren eser, Mehmet Tevfik Paşa (1855-1915)'nin yazdığı "Esâtir-i Yunaniyan", dır. Bu kitap, dilibir tarafa bırakılırsa, mitoloji konusunda herkesin başvuracağı en zengin kaynak olmak değerini hâlâ muhafaza etmektedir.

Yeni harflerle ilk ve tek mitoloji kitabı, Nurullah Ataç tarafından nakledilen kitaptır. (Kanaat Kitaphanesi, İstanbul, 1932, 78 sayfa.) Prof. İ. H. Ertaylan'ın Pierre Audi-at'dan çevirerek 1939 yılında (oluş) dergisinde yayınladığı "Tanrılar Zamanında Gerek Dünyası", ise, çok faydalı olmasına, hele çok anlayışlı bir dille çevrilmesine rağmen, henüz kitap halinde basılmamıştır. [Bk. Oluş, sayı : 7 - 21.]

"Küçük Yunan Mitologyası," bu açıklamaların ışığı altında incelenirse onun, nasıl bir ihtiyaca karşılık olduğu kolayca anlaşılır. Bunun için, yukarıda, "Bize, küçük değil, büyük Yunan Mitologyası lazımdır." demiştik. Ama, Mitologya'yı okuyunca, metin kısmı 127 sayfa tutan bu kitabın, nekadardan derinden kavranılarak yazıldığını hayranlıkla görmemek imkânsız. "Bu eser sade bir dille ve kısa, derli-toplu bir şekilde, başlıca Yunan tanrı ve kahramanlarına ait masalları anlatmaktadır. "Ve bunu, sıkmadan, usandırmadan yapıyor. Yunan şiir ve hülya dünyası, gayet sade ve açık bir dille bize tanıtılmaktadır. Sonda bulunan "İsimler İndeksi," ise, "metin içinde yapılması güç ve olacak ad ve mefhum izahlarını," vermektedir. İndeks, çevrenin ifadesiyle, "küçük bir mitologya sözlüğü ödevini," de görebilir. Kitabı yazan, "okuyucuların Yunan mitologyasının kaynakları üzerinde geniş fikir edinebilmeleri için "her bölümün başına, o bölümde adı geçen tanrı yahut kahramandan bahseden şair yahut yazarların eserinden alınmış bir başlık "koymuştur. Bu başlıklar, ait oldukları bölümlerin âdeta özeti mahiyetindedir.

"Küçük Yunan Mitologyası," elde oldukça, Yunan, Lâtin ve genel olarak, Batı klâsiklerinden faydalanma işi - hacmine rağmen - geniş ölçüde kolaylaşmıştır, denebilir. Bu eser, hele çok özlediğimiz "Mitologya Sözlüğü," veya "Mitologya Ansiklopedisi," nin öncülüğü kaderini taşıyorsa, bilim ve sanat dünyamız, gerçekten övünülecek bir esere kavuşmuş sayılmalıdır.

Tenkitler

Sayfa 11 den devam

39 - Koğak = Bit, koyun üzerindeki topak topak kir (İrkilata.)

Konak = Saçların arasında hasıl olan kepek (Özyedekçi.)

(Bu söz, ne koğak, ne de konak şeklindedir. Üçüncü harf, şimdiki alfabemizde bulunmayan sağır kâf ile söylenir.)

40 - Koğur = Boz renkli.

(Bunun üçüncü harfi de sağır kâf sesi verir.)

41 - Köseği = Tandır odunu.

(Tandırda yanan odun değil, tandırı karıştırmağa yarıyan sıkrıtır.)

42 - Kunnamak = Kısrağın doğurması,

(Özyedekçi bunu parantez içinde "kurnamak," şeklinde de gösteriyor. Fakat bu kelimenin bizim köyde bilinen şekli ve her halde aslı, "kulunlamak," tır. Kulun = yavru, kulun atmak = çocuk düşürmek demektir.)

43 - Oflaz = en iyi.

(Kendisini iyi gösteren, övüncek, atağan anlamlarına da gelir.)

44 - Pertlek = Gözleri fırlamış adam.

(Buna daha çok pörtlek derler.)

45 - Pinnik = Kümes.

(Bizde pinnik derler. Sesli harflere nokta konacak.)

46 - Seki = Merdiven.

(Yerden yüksek ve önü avlu ya açık olan yazlık bir oturma yeri.)

47 - Şarıkkın = Sırnaşık.

(Halbuki şımarık anlamındadır. Şarıkmak ta şımarık demektir.)

48 - Tor = İşten yılıp çabuk kaçan, henüz arabaya koşulmamış.

(Hiç doğurmamış hayvanlara bilhassa hiç doğurmamış ineğe de derler.) (devamı var.)

Yemen Destanı

Bağa göçelidenberi görüşemediğim için hem ziyaret hem de burnumdaki sivilceyi göstermek maksadile geçen gün kıymetli arkadaşım Dr. İ. Hakkı Aladağ'ın yanına gittim. Arkadaşım müspet ilim mesleği olan doktorlukla, edipliği beraber yürüten talihlilerden biridir. Bir taraftan ihtisasını yapar ve mesleğine ait en yeni yayını takip ederken diğer taraftan hiçbir edebî makaleyi kaçırmaz ve tanınmış edebî dergileri muntazaman alır. Kendisi de yazar; fakat nedense bunların birçoğunu yayınlamak istemez. Terkipleşmiş bir üslubu yepyeni buluşları ile Anadolu'muzun ele alınmamış taraflarını dile getiren fıkralarında bilhassa muvaffak olmak tadır. Bu ziyaretimi arkadaşım bana "Pazardan pazara, yazdığı," bu kabîl fıkralardan en sonuncusunu okumakla değerlendirdi. Bu yazıyı kendisinden Erciyes'in bu sayısına koymak için istedimse de "şimdilik biriktirmek niyetinde olduğunu," söylüyerek vermek istemedi ve masa üzerinde duran eski bir defteri açarak:

— Al işte sana sermaye. İçinde güzel bir yemen destanı var. Bunu istersen Erciyes'e koydur dedi. Hademelerden birinden ele geçirdiğini söylediği defterden Yemen destanını birlikte okuduk. Bazı yerleri veznen bozucken, buraya biraz düzelterek aldığım bu destan, yazarı belli olmamakla beraber, hoşuma gitti. Onda doymak bilmiyen aç gözlü bir muhterisin, yüzbinlerce Türk'ün kanını emen çölün, bağrımızda her zaman taze duran yarasının dile gelen acısını ve Türk'ün ızdırabını buldum. O Yemen ki; nice tazeleri dul,

ocakları yoksul, çocukları yetim koydu. O Yemen ki; Anadolu'ya, karlı Kafkaslarınkinin sıcaklık farkile aynisini yaptı. Nasıl kırdı, bel büktü ömür söktü. Fakat Türk'ü tüketemedi. Nasıl tükettirdi ki bizi:

*Dışarıdan bakmak ile,
Sayılmayız parmak ile
Tükenmeyiz kırmak ile.*

Zayıf bir idarede, tabiatın amansız kuvvetleri karşısında Türklüğün harcanmış, daha doğrusu büyük ihanetlerin tabiatça yapıldığı zamana Yemen'in sahne olduğunu hangi Türk unuttur.

Ah o Yemendir!..

Giden gelmiyor; acep nedendir?..

Neden olacak? Türk'ü yediğinden. Yemen!.. Bu, öyle bir isim ki: Türk'ün kendi tokluğunu ifade eden saf şivesile, Arabın telâffuzu sanki alay ediyor gibi. Yemen! Nasıl yemedin?

Eğer kussan için; kırılma kemiğinin iliği Türk'ün kanını haykırır. Yediklerini bir Allah bir de Türklük bilir.

*Kışların önünde redif sesi var
Çantasına bakın acep nesi var
Bir çift kunduraynan bir de fersi var.*

Ah o yemendir!..

Giden gelmiyor acep nedendir?..

Kaç çift kundura değil, kaç bin can eskittiğimizin acısı içimize çökmüş bulunuyor. Sadetten uzaklaşmış olmamı, bu acının tazelenmesine vereceklerini umarken destanı Yemen şehitlerinin dili olarak okuyuculara sunarken Dr. İ. Hakkı Aladağ'a bu vesile ile teşekkür ederiz.)

Şu Yemende akar sular akıyor
Cerrah gelip hastalara bakmıyor
Hasta olanın hiçbirisi kalkmıyor
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Ne çok imiş şu Yemenin devesi
Pek ağırdır Hudey'denin havası
Yemene gelenin ağlar anası
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Evimizin önünde çifte pınarlar
İçerler suyunu yine anarlar
Yemen'e gideni öldü sayarlar
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Dinleğin kardaşlar siz bu destanı
Viran olmuş bağı ile bostanı
Gurbet elde dizi tutmaz hastanın
Ağlamayın ninem belki gelirim.

Arap geldi başımıza dizildi
Hasta olanların bağı ezildi
İki taburumuz birden bozuldu
Yemen çöllerinde kaldım ağlarım

Söyleyin babama abdestsin alsın
Okusun kur'anı namazın kılsın
Benim gibi oğul arasın bulsun
Ağlamayın ninem belki gelirim.

Dertli anam benim için ağlasın
Oğul hasretile ciğer dağlasın
Körpe kuzum ile gönlün eğlesin
Leylû nehar dua etsin suphana

Bize mekân oldu gurbet elleri
İradıkça ırar sıla yolları
İşitilmez oldu kuzu dilleri
Ağrılık ateşi düştü bu cana (hey)..

**

DEDİLER

O yeşil gözlerin coşkun selinde
Gençliğin baharı solmuş dediler.
Vefası olmayan yarin elinde
Zincirsiz divane olmuş dediler.

Gönlümü sevdaya verdim dedim
Götürür sevdanın seli dediler.
Emel gülleridi dereyim dedim
Biçare zincirsiz deli dediler.

Teselli zinciri beni bağlarken
Ferhattır dağları yarar dediler.
Bir emel peşinde ağlar ağlarken
Mecnundur Leylâyı arar dediler.

F. Kavafoğlu

Kayseri Ağzı Kelimeler Üzerinde Araştırmalar

XX

Yazan : Kâzım ÖZYEDEKÇİ

Sadece Kayseri'nin merkezinden, yani şehir içinden derleyerek iki yıldanberi Erciyeşte yayınladığım "Kayseri Ağzı Kelimeler üzerinde Araştırmalar", başlıklı seri yazım, bundan önceki sayıda (Z) harfile sona ermişti. Seri devam ederken ilgilenen arkadaşlarımın birçoğu gerek eksiklerimi, gerekse unuttuklarımla birlikte hâta ve yanlışlarımı işaret ederek bana birçok kıymetli fikir ve kelime kazandırdılar. Halk ağzından yeniden yakaladıklarımla birlikte sayıları hayli kabaran bu kelimeleri de gelecek sayıdan itibaren okuyuculara sunacağım.

Vaktile, yayınlamak için değil de sadece toplamış olmak için bir arzu duyarak derlemeye başlamışken Erciyes'in yazı işleri ile uğraşmak durumu karşıma çıkınca, bunları yayınlamaya karar vererek her sayıya, kelimelerin tutarına göre, birer ikişer sayfa koydurmağa başladım. Yayınlama işi devam ederken bir taraftan da habire derleme ile meşgul oluyor, cebimden kâğıdı kalem ek-sik etmiyordum. Bu derleme işi öyle tuhaftır ki; yanınızda kalem ve kâğıt daima hazır olacak; bir dernekte otururken, bir yerden giderken duyduğunuz mahalli bir kelimeyi oracıkta hemen kaydedeceksiniz.

Eğer sağdan, soldan sıkılır veya "sonra yazarım," diyerek ihmale alırsanız mutlaka unutursunuz. Kelimeyi yakalayınca, saniye geçirmeden dağarcığının malı etmelisiniz. Durumu, konuşmayı hatırlıyarak kelimeyi bulurum; veya oradaki hali gözümün önünde canlandırırsam kelime aklıma gelir dersiniz, biliniz ki o kelimeyi başka bir konuşmada işitinceye kadar kaybetmişinizdir. Onun için, kalemî kâğıdı, yerli yersiz çıkarıp ikide bir birşeyler yazıyor diye kınanacağınızı düşünmek, ihmalkârlık etmek veya belleğinize güvenmek hiç doğru değil. İnsanın eli daima boşa geçer ve bir şey kaydedemez.

İlk zamanlarda böyle yaptığım için bildiğim bu hal çok defa "ille bulacağım o kelimeyi," diye kafamı yoruk yoruk yormaya ve rahatımı kaçırmıya sebep olmuştur. Gerçi sonraları alışınca artık sıkılmayı ve ihmali terk ettik ama, bu arada birçok kelimeleri kaydedemiyerek işte böyle parça püstük hale getirdik. Zannedildiği kadar kolay olmiyan bu işteki kusurumu okuyucular herhalde hoş görürler umundayım.

Bu yaz tatilinde kelimeleri yeni baştan ele alayım, sonradan tespit ettiklerimle birlikte üzerlerinde yenden durayım, hâtalara düzeltiyim,

vaktile birçok arkadaşların yaptığı tavsiyelerle, T. D. Kurumu Filoloji Kolu'nunkilere uyararak bir kitap taslağı haline sokayım dedim.

Yukarda da söylediğim gibi, bida-yette yayınlamak meselesi akılda ol-madığı ve elde örnek bir kitap da bulunmadığı için kelimeleri, sadece anlamlarını vererek yazdım; ne dil-bilgisindeki çeşitlerini belli ettim ve ne de fonetik harflerle işaretlendirdim. Gerçi birçok seslerin, alfabemizdeki harflerle ifade imkânsızlığını biliyor ve bilhassa eskinin (sağır kâf) ı ile (hı) sı ile ve (e) (i) arası sesleriyle söylenen kelimelerin yazılışları için transkripsiyon alfabesi kullanmanın bir zaruret olduğuna inanıyordum ve bu noktaya Erciyes'in ilk sayılarında işaret etmiştim. Fakat matbaada böy-le hurufat yokluğunu düşünerek, bu-nun lüzumsuzluğuna hükmetmiş ve vazgeçmiştim. Bir aralık arkadaşla-rımdan biri kelimelerin cinslerini işa-ret etmemim iyi olacağından bahset-ti. Bir başkası, kelimelerin lûgatteki karşılıklarını tespiti uğraşmamın yo-ruculuğuna işaretle bundan vazgeç-memi söyledi. Bir başkası da keli-meleri birer cümle içinde misal ve-rerek kullanmamı istedi.

Bunların hepsini ben de düşün-müştüm; fakat bir defa kelimeleri sadece karşılık vererek yazmış ve Erciyes'te çıkarmış bulunduk. Onun için bu tavsiyeleri işi kitap haline getirmek mümkün olunca yapmayı düşünerek bir de T. D. Kurumu'nun fikirlerini öğrenmek istedim ve bu maksatla Kurum'un sayın genel Baş-kanı H. Reşit Tankut'a bir mektup yazdım. Sayın Başkan, mektupla bir-likte yolladığım Erciyes'in iki sayı-sını Filoloji koluna savmış. Kol da, eksik olmasın, bu kelimelerle birlikte A harfi ile başlayanlarından pek azı-nı Dil bayramına rastlıyan sayıya koydurduğum "Kayseri ağzı" deyim-

ler,, üzerinde inceleme yapmış ve bunu da bir raporla bildirmiş. Bir sureti bana lütfedilen bu raporda, naçiz çalışmamız hakkında esirgen-miyen teşvik edici takdirkâr sözler-den sonra şu üç noktaya işaret edi-liyordu :

- a — Kelimelerin dilbilgisince de-ğerlendirilmesi,
- b — Mahalli kelimelerin lûgatteki karşılıklarının aranmaktan vazgeçilmesi - yorucu oldu-ğu için -
- c — Kelimelerin telâffuzlarının tam tespiti için fonetik alfabe kullanılması. Matbaaca müm-kün değilse bile, müsvedde-lerinin bu şekilde hazırlan-ması.

Bazı arkadaşlarımın, bu arada, ge-çen sene Kayseri'ye gelişlerinde ta-nıştığım Prof. A. Caferoğlu'nun ve Kurumun, "mahalli kelimelerin lû-gatteki karşılıklarının bulunmaktan - yorucu olduğu için - vazgeçilmesi tavsiyesi, benim, mahalli kelimelerin lûgatteki anlamını da göstermek is-tediğim zannından doğmalı ki akli yetenler, fazla yorgunluğu mucip olan bundan, vazgeçmemi tavsiye ediyorlar. Halbuki ben, mahalli ke-limelerin lûgatteki anlamlarını, bil-hassa kayıt için değil, eğer o kelime Kayseri de bilinen ve kulla-nılan anlamile mevcutsa onu mahalli kelime olarak almayayım diye lûgate müracaat etmiş ve gayri mânada gördüklerimi de işaretliyerek, umumî dilin sözü olarak kabul ettiğim lû-gatinki ile Kayseri ağzının anlamı arasındaki farkı ortaya koymak is-temiştim.

O zamanlarda (Türkçe sözlük) daha henüz çıkmamıştı. Sözlük çı-kınca bundan artık vazgeçtim. Bu-nunla beraber eş söylenişli, farklı

anamlı kelimelerin umumî dildeki ile Kayseri ağzındaki anlamlarını işaretle-mek, gerçi çok yorucu ama, fay-dasız da değildir. Kesin olarak bı-rakıp bırakmamak hususunda henüz bir karar vermiş olmamakla beraber diğer eksikleri tamam edince, bu noktayı da ayrıca düşüneceğim. Ke-limelerin, bu esaslar çerçevesinde bir kitap taslağı halini alması için, faydalanacağım örnek bir eser maa-lesef mevcut değildi.

Gerçi elimde vaktile Halkevi kâti-binin verdiği ve H. Hüsnü'nün Kay-seri Milli Eğitim Müdürü iken, gerek merkezdeki, gerekse köylerdeki ilk-okul öğretmenleri marifetile toplattı-rıp bir kitap halinde bastırdıktan sonra üzerine kendi adını koyarak İkinci Türk Dil Kurumuna armağan olarak gönderdiği kitap varsa da bu, benim sadece Kayserinin içine mah-sus olarak derlemek istediklerimin dışında, köy ağzına da yer vermiş olduğu, şehir ağzı kelimelerden bir-çoklarının anlamlarını yanlış kaydet-tiği ve ufak ses değişikliği olanları ayrı birer kelime diye yazmış bulun-duğu için fazlaca işime yaramadı. Sadece varlığından haberim oldu. Eğer bu kitabın eksikliğini ve yan-lırlarını görmemiş olsaydım "Yapmak istediğimi el daha önce yapmış,, di-yerek daha başlangıçta vazgeçecek ve bu külfeti hiç yüklenmiyecektim.

Baş tarafta da söylediğim gibi ben, sırf Kayseri'nin içinde, yerli halkın ağzında yaşayan kelimeleri derlemekteyim. Şehrin bir adım öte-sinde konuşulanları derlemek, yap-mak istediğim şeyin dışında, aklımın ermediği bir iş olduğu için oraya hiç ilişmedim.

Yerlisi olduğum için ben, sadece şehrin içindekileri ancak bilirim. O-nun için de bu kelimelerin içine köy lerimizde söylenen kelimelerin hiçbi-rini alamadım ; onu bu işlere merak-

lı köy çocuklarına bıraktım. Burada vaktile bir arkadaşımın sorduğu, şöyle bir soru akla gelebilir : Ma-demki sen sırf şehrin merkezini ele almış, çevresini bırakmışsın, "Kayse-ri ağzı,, tâbiri doğru olur mu ? Kayseri deyince onun çevresini de düşünmek gerekmez mi ?

Cevabım şu olacaktır : Esasen, Kayserinin üçyüzünü geçen nüfuslu çevre ilçe ve köylerinin içinde içi-ne alsa "Kayseri ağzı,, tâbiri yanlıştır. Ağız bir vilâyete mahsus olamaz O, bir bölgenindir. Onun için ağza coğrafi bir sınır çizmek hâttadır. Fa-kat ne yapalım ki mahalli konuşma özellikleriyle beraber konuşma dili ve kelimeleri için daha uygun bir ad bulamadım. Nitekim bu derlemeyi bir kitap haline getirmek için, fay-dalanacağım bir iki eser lütfetmesi için yaptığım mektup ricasını, kırımı-yarak beni minnettar eden T. D. Kurumu Baş Yazmanı sayın Ferit Develioğlu'nun lütfettikleri kıymetli eserler arasında G. Antep milletve-kili ve Filoloji Kolu Başkanı B. Asım Ömer Aksoy'un "Gaziantep ağzı,, ve Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüpane Müdürü B. Kemal Edip'in "Urfa ağzı,, adlı kitapları var ki, adı geçen zatlar da aynı şekilde "ağız,, kelimesini kullanmışlardır. Bu, bizden çok dilimizin bir kusuru sayılmalı.

Bu lûtuflarından ötürü sayın Ferit Develioğlu'ya burada, alenen teşekkür benim için ifası lâzım bir borç-tur.

Bu yazıya başlama kararı verdi-ğim sırada, kıymetli arkadaşım A. Rıza Önder'den Erciyes'in bu sayısı için "İki Kayseri Sözlüğü,, diye bir yazı geldi. Halk bilimi üzerinde uğ-raşmaya meraklı olan ve değerli der-lemeleriyle Erciyes'i her zaman zen-(Devamı s. 22 de)

Gençlik Sayfası

KÖY BAYRAMI

Hey ozanlar çalın halay havası
Koca meydan inim inim inlesin
Cossun bugün yiğit Türk'ün obası
Yeşil Kaman gümbür gümbür gümlesin
Kır atlılar ulu beyler geldiler
Vur davulcu kalbler, içler şenlensin
Bu yağızlar gâvur bağı deldiler
Nağramızı dağlar taşlar dinlesin.

At oynattı dört bucakta neslimiz
Yan bakanlar bölük bölük bölündü
Hesap sormak istiyorken hasmimiz
Ciğerleri delik delik delindi.

Hey kızanlar vatan bizim söz bizim
Meleklerde yapsın bize seyranı
Zafer marşı çalan yüce saz bizim
Emanettir bizlere köy bayramı.

Kaman : Üzeyir Bayburt

Küçükler için

HURRIYETE MANİLER

Asil zürriyet için,
Ölsem milliyet için ;
Kan dökülür yılmadan,
Yalnız hürriyet için !.

Hayvan bile hür doğar
Zulmü hürriyet koğar
Hürriyeti olmayan
İnsan, kendini boğar!..

Tarihler dolmasaydı
Al kanlar solmasaydı
Zafer olmazdı, - eğer.
Hürriyet olmasaydı !..

Düşmandan yoktur vefa
Çekersin sonra ceza
Hürriyetin olursa
Sürersin sonsuz sefa !..

Bayrak gökte hür uçar
Yere neş'eler saçar
Anahtardır hürriyet
Sağlam kapular açar !..

Kayseri : ÖCAL

SEVDALI

Nedense akşam üzerleri

Hep aynı plâklar çalar "Çardaklı",da

Ne demiş Rahmi bey merhum

"Bakmıyor çeşmi siyah feryada,"

Sense bir tıbbiyeliye âşık delikanlım

Deli dolu türküler söylersin

Kızlardan, sevdadan bahsedersin bir düzüye

İyisimi "Sen gene doldur kadehi,"

Âşıklık faslını geç bir kere

Ne demiş, ne demiş Rahmi bey merhum

"Bakmıyor çeşmi siyah feryada,"

İstanbul : Ercüment - Uçarı

A N N E

— Annemin Aziz ruhuna —

Ömrüm gittikçe biten çakıl taşlı yol anne
Üzerime baharın dinmeyen gamı çöktü
Hayatta acılarım niçin böyle bol anne
Gençliğim çiçeğini açmadan soldu, döktü.

Bugün yarından güzel, bugün ise askerim
Ne mutlu bana anne susuz bir sahra yerim
Benim kanım burada akacak, çağlıyacak
Senden başka var mı ki arkamdan ağlıyacak.

İstanbul : Ahmet Günden

ADSIZ ŞİİR

Anadolu güzelleri :
İnce olur hep belleri,
Sıcak, narin ak elleri,
Altın gibi saç telleri !

Âşık oldum bir güzele,
Yâr yüzünden düştüm dile,
Kapıldım aşk denen sele...
Ah varmasa bari ele !

Sevmek nedir ? Seven bilir,
Sevdiğini öven bilir,
Yanmak nedir ? Kerem bilir,
Azap, keder, elem bilir.

Kırşehir : Ali BAYTOK

SUNA BOYLU

Nedim Han'a

Bir suna boyluya tutuldu gönül,
Eteğinden kalkın toz olsam diye..
Aşkın kumarında ütüldü gönül,
Ayağına düşen yüz olsam diye...
İnce parmakları ibrişim buker,
Kıvalı elleri atlaslar diker,
Gezdiği yerlere nurunu döker,
Gönül ağlar parça bez olsam diye...

O bülbül sesiyle şarkı okuyor,
Tezgâhın başında halı dokuyor,
Saz çalıyor bazan, bazan şakıyor,
Gönül ister elde saz olsam diye...

Sarıoğlan : İŞITMAN

DUYUŞLARIM

Önlerce düşünerek bir avuç şiir yazdım
Bülbülün feryadını, sevginin esrarını;
İme sindirirken bir bir bağıma kazdım.
Feryorum derdimin artık son kararını.

Öklerin renklerini, suların dalgasını,
Önük mum ışığını, sevgili kağasını,
Airin hislerini, gemi alargasını,
Kaleme mercan dizek gibi sıralıyorum.

Çarşamba : Bahri Ulaş

EN SON SEVENİN SÖZÜ

Hepsi bir ah'a bedel
Saçındaki akların
Kızarıken bir zaman
Sararmış yanakların
Baselerle dudağın
Kızıl ateş saçarken
Tenin hurdehas olmuş
Her yeri gül açarken
Bügülenmiş elimle
Vücudum titriyerek
Eğil bir an koklayım
Açmadık gül diyerek.

Fakılı : İsa Saniarslan

TARİF EDEMEDİĞİM

Bu yerde bahar
Sıcak bir ekmek gibi tatlı
Sıcak bir ekmek kadar
Renk var
Ses var
Şekil ışıltı var
Hatayda güzelliği
Hatayda bahar
Tarif edemediğim kadar.

Antakya : Mahmut Kuru

ELVEDA

— E. K. ye. —

Elveda olsun artık
Doğan güneşlerine
Dalıyorum gittikçe
Kederin derinine.

İssiz karanlıklardan
Saçındaki aklardan
Çatlayan dudaklardan
Sana elveda artık

Kalb viran durmaz kanar
Rahum gölgende yanar
Seni her lâhza anar
Gönlüm elveda diyor

Ümitlerim tükendi
Artık sönüyor mumum
Sana elveda derken
Ölümden de memnunum

Gidiyorum ebedi
Sen de gül sevin artık
Son nefesim ki "ıslık,"
Sana elveda diyor.

Bünyan : Kâmil Arı

SIRA BENDEYMiŞ

*Bir nefes gibi geçer kapımdan
Nabzı uykuda, sesi uyanık,
Kimdir bu gölge kapıma varan ?
Ölüler için her kapı açık.*

*Sabahı bekler yatakta biri
Cesetlerini terketmiş ruhlar
Kapıda kim var ? gelsin içeri
Belki bu gece kıyamet kopar.*

*Evler arası, bahçe arası
Ay ışığında sessiz gezen var,
Bir dâvet, fakat kimin sırası ?
Sormadan safa girin yolcular !*

*Gece yarısı kime bu haber,
Ne bu acele, hem böyle neymiş ?
Vurulan kapı benim, ah meğer
Sıra bendeymiş, sıra bendeymiş !...*

Hüseyin ULAŞ

(Sayfa 19 dan devam)

gînleştiren arkadaşım, benim kelime-
lerin geçen sayıda (Z) harfile bitti-
ğini görünce bir tenkit yazısı kale-
me almış ve H. Hüsnü'nün adı geçen
"Kayseri sözlüğü" ile benim seri
hakkında düşündüklerini, gördüğü
eksikleri ve hâtalara işaretlemiş. Yazı
biraz uzunca olduğu, kendisi de
mektubunda buna işaret ederek iki-
ye bölünmesine muvafakat ettiği için
bu yazının "Kayseri sözlüğüne" ait
ilk kısmını diğer sayfalarımıza koy-

duk. Bizim seri yazımıza ait, geri
kalan yarısını da gelecek sayıya
koyacağız. Sevgisinin lâzimesini ye-
rine getiren arkadaşımın, yazısında
işaret ettiği bazı noktalar hakkındaki
düşüncelerimizi ve kelimeleri o yazı
ile birlikte gelecek sayıya bırakı-
yoruz.

Bu defa bizim "itizar" yazımızda
Erciyes'in sayfa hacmini geçmiş bu-
lunuyor. Onun için ister istemez ke-
limeleri yazamıyarak bu konuşmayı
burada kesiyoruz.

Kayseri Hakkında

Notlar, Vesikalar

IV

*Şeyh İbrahim Tennurî Efendi ve Evlâtlarının Şeceresi ile
Onlara ait Muafiyet Fermanları*

Yazan : Naci KUM

Şeyh İbrahim Tennurî Efendi : Fa-
tîh Sultan Mehmet devri meşayihin-
den ârif kâmil bir zat idi. Pederi Si-
vaslı, validesi Amasyalı olup, kendisi
Amasyada dünyaya gelmiştir. Kon-
yada Mevlâna SARI YAKUB'dan
tahsilini ikmal ederek, bir müddet
okutmakla meşgul olmuş ve bu sıra-
larda, Ankaralı HACI BAYRAM
VELİ'nin halifelerinden ve Fatihin
Hocası olan AKŞEMSEDDİN'e inti-
sab etmiştir. "Muhammediyye" tar-
zında (GÜLZARİ MÂNEVÎ) adlı
gayri matbu, ârifane bir eseri, Nuru
Osmaniyye ve Es'ad efendi kitaplık-

larındadır. 887 hicret yılında KAY-
SERİ'de vefat etmiştir. Türbesi mâlum
ve Ahî İsa adıyla anılan mahallede-
dir. Ahfadından ve Murad. III. devri
âlimlerinden EBÜSSÜUD BİN ŞEYH
SADULLAH EFENDİ de değerli bir
zat olup (MİFTAHÜL ADALET)
adlı iki bab üzerine mürettep türkçe
bir eseri vardır. Honat medresesinin
müderrisliği bir zamanlar "İbrahim
Tennûriye tevcih edilmiştir. (Osman-
lı Müellifleri, Meşayih Kısmı)

Bu aile efradından, Abdurrahman
Nisari elindeki bir şecere ile, onlara
ait vesikaları sunuyorum : (1)

Şeyh Lütfullah Şeyh İbrahim Tennurî
Tennurî 887 Hc.

Şeyh Çelebi (?) Abdülkerim Çelebi

Kâmile Abdülkadir efendi Kadı Abdülmûti
"İstanbul Nakibi Eşrafi iken 1013 H. de vefat etmiştir."

Kadı Şah Mehmed efendi "Murad IV. Bağdat seferine giderken Kayseride
misafir olduğu evlerinde doğmuştur." 1048 H. Kadı Alı efendi

Hidayetullah Kadı Abdulkadir efendi

[1] Busecere çok noksandır. Asıl muvassal şecere nameleri de vardır.

Abdülkadir Mehmed Şakire Havva
 Abdülkadir Mustafa
 Mehmed
 Hatice Ali Mehmed Elin
 Havva Ahmed Aişe (İhsan ef. ailesi)
 Fatıma
 Ahmet Sakıp (Nisarinin ailesi) Hatice
 Ahmed Ahmed Tefvik : 1316 Molla Abdurrahman
 Fatıma Mustafa Ahmet Sakıp
 (Abdurrahman Nisari'nin Babası) 1933 vefatı.
 Abdurrahman Nisari, Tefvik Nisari Sıddıka
 Şeyh İbrahim Tennurî evlâtlarının tekâliften muafiyetlerine dair Yavuz
 Sultan Selimin verdiği ferman.

Sultan Selimin Tuğrası [2]

Kayseriyye sancağı beği ve Mevlâna Kayseriyye kadısı zide fezailiha, Tevkii-refii hümayun vasıl olıcak malûm ola ki bundan evvel kıdveti essalikîn Merhum Şeyh İbrahim nevrellahü merkadehu oğulları ellerinde avarızı divaniyyeden ve tekâlifi örfiyyeden ve bağları ve bahçeleri resminden ve ziraat ettikleri yerleri öşründen ve koyun ve kovan resminden avf, olunub Merhum Babam Tayyeballah efendi (1) zamanında ellerine nişan verilmiş imiş. Meğer ol hükmü bab-ı seadetmeabıma götürüb arzylediklerinde ben dahi müteber dutub ellerine müceddeden hükmü şerif vermiş idim. Haliya mezburan Bab-ı seadetmeabıma gelüb "Elimüzde olan hükme muhalif, hassa malı zaptedenler ve gayriler rüsum ve hukuk talep ederler," imdi mezburların ellerinde olan hükümlere mühalif resim talep olunmak vecih de-

ğildir. Buyurdum ki hükmü şerifim vardıkta ol evvelki hükümleri mücibince amel edüb mezburlara avarızı divaniyye ve tekâlifi örfiyye teklif etmiyesiz. Ve bağlarından ve bahçelerinden ve koyunlarından ve kovanlarından resim ve mutasarrıf oldukları yerlerinden öşür talep etmiyesiz. Ve bundan gayri değirmenleri varmış, ol değirmenlerin resmi dahi af olundu, andan resim talep etmiyesiz. Şöyle bilesiz, ve badettatbik hükmü şerifimi ellerinde ibka edesiz. Alameti şerife itimad kılasız. Tahriren fi gur-rei şehri zilhacce min şühuri sene 923.

Bu hükmü sicille yazan Kayseriyye Kadısı ve Kassamı Askeri Haydar bin ABDULLAH

Şerî medlûlü kabuledildi
 Kayseriyye Müftisi
 ABDÜLKADİR

[2] Bu ferman, yazılış tarzı itibariyle çok sadedir. Padişahın, « Babam Tayyeballah efendi (1) » tâbiri de çok enteresandır. Bu ciheti fermanın aslından iyice bir kontrol etmelidir.

Seyid İbrahim Tennurî evlâtlarından Seyid Mahmud oğlu, Kayseri ümerasından ve eşrafından SEYİD KASIM beyin, sâdâttan - evlâdı Resul - olduğuna dair Memaliki Osmanıyye Nakibül eşrafı Seyid Sadullah el Hüseyi'nin verdiği neseb müraselesi :

Bu neseb müraselesi baş tarafı tevhid ve peygamber medhiyyesi kısmı arapça, diğer kısımları Farsça olup, Kayseriyyede Miralay olan Seyid Kasım beyin, peygamber sülalesinden olduğunu, muteber şahitler ve delillerle isbat ve tasdik etmektedir. « Seyid Kasım beyin nesebi, Hazreti Emirîl müminin Ali'ye dayanır. » demekle nihayet bulan hüccetin altında 995 senesi Sefer ayının ortasında yazıldığı ve Seyitlerden beş kişinin şahitlik yerinde imzaları vardır.

Seyid Şeyh İbrahim Tennurî evlâtlarından ve ahfadından, Memleketin yüksek zatlarından SEYİD ABDÜS-SAMED EFENDİNİN VAKFİYESİ özetidir :

"Mütevelli nasbeylediği, müderislerin övdüğü, Mevlâna veli oğlu Veli Efendi huzurunda şöyle vakfediyor : Güzel ve halis malinden 52000 akçeyi ki yarısı 26 bin akçe eder, bu para ile, Kayseride kendi milki olan, Hand Hatun mahallesinde iki tarafı Ördek Hatun vakfıyla ve bir canibi Veli bin ORHAN ve Musa bin KARAKOÇ ve Sefer bin TULÜHAN milikleri ile ve bir tarafı Ömer bin İbrahim milkiyle mahdud ve (KEDÜRİ Bahçesi) demekle maruf bahçesini ve Kayseri haricinde (KÜRTLER BAŞINDA) bir canibi umumî yolla ve bir tarafı Ahmet oğlu İbrahim Efendi tasarrufunda olup (HATUN YERİ) demekle maruf mevzi ile ve bir tarafı merhum Seyid Abdülkadir Efendi ibni Emrullah vakfıyla ve bir tarafı (MESİR) ? ile

mahdud bir kıta arzı memlûkesini ve yine o mahaldeki bir kıta arzı memlûkesini ve Kayseri Şehri kapılarından (Sivas Kapusu) haricinde vaki bir canibi Bayram Beğ Mescidi vakfıyla ve bir canibi Abdullah oğlu Mustafa milkiyle ve bir canibi boş yer ile ve bir tarafı umumî yol ile mahdud milk debağhaneyi ve Kayseri Şehri çarşılarından (UZUN ÇARŞU) başında iki tarafı geçitli ile ve iki tarafı Hacı Bayram veresesi milkleriyle mahdud olup taksimi kabil olmayan kalaycı dükkânının yarı hissesini ve Kayseriyye içinde Emir Sultan mahallesinde bir tarafı mutasavvıfların erbabı olan Şeyh ABDÜRRAHİM EFENDİ bina eylediği cami ile ve iki tarafı yol ile ve diğer tarafı boş arsa ile mahdud bir bab sofa ve mutfak ve iki kiler ve bir sekili oda ve saireyi müstemil milk evini ve Kayseride (Tacı kızıl) mahallesinde vaki bir tarafı merhum Ömer Çelebi veresesi milkleri ile ve bir tarafı Hasan bin Abdullah veresesi milkleri ve bir tarafı Sarı Baba Zade Mehmed Efendi ibni Mahmud milikleri ile ve bir tarafı yol ile mahdud bir sofa ve bir taphane vesaireyi müstemil evini ve yine Kayseriye tabi (Hisarcık) ta vaki iki adet evleri havi bağlarını hasbetel lillah vakıf ediyor ve şu şart ile ki : Adı geçen para her sene onu on bir hesabıyla doğru dürüst kişi olan tüccarlara işlettirilerek hasıl olan nemasından kendileri hayatta oldukça ihtiyaçlarına sarfedib karşılığında her gün bir "YASİN SURESİ," okuyalar, onlar dünyadan göçtükten sonra üç hafız kişiye günde ikişer akçe verilüb her biri, ikindi namazında, Şeyh Abdürrahim camiinde tecvit ve kıraat usulü üzre birer cüz hatmedeler. Ve salihlerden beş kişinin her birine günde birer akçe verilüb anlar dahi her cuma günü sabah namazından sonra adı geçen

camide toplanıp her biri sekizer bin tevhid - ALLAH adı - zikredip cümle 40 bin tevhid zikredib sevabını vak-fedenin ruhuna yollayalar. Bu beş kişiden biri camiin kayyımı olub diğerlerine reis ola. Ve yukarda adı geçen (Kedürü bahçesi) ve debağ-hane ve iki kıta arzdan hasıl olan gelirler dahi mezkûr camide kuran okuyanlara ikişer akçe verile "diye vakfın dağıtımı sayılıyor. Bu vakfın bozulmaması ve değiştirilme-mesi şiddetle tenbih ve te'kid ediliyor. Yazıldığı tarih : Rebiül evvel ayının ortasında, 1014.

Vakfiyenin altında 17 müteber âlim ve kadı ve eşrafın adları yazılı.

Bu vakfiyye, kalın âbadi kâğıt üzerine nesih yazı ile yazılmıştır. 54 satırdır. boyu, 97, eni, 40 santimet-redir. Kâğıdın arkası yeşil atlasla kaplıdır.

Şeyh İbrahim Tennurî evlâtlarından seccadesinde oturan Şeyh Seyid Kasım oğullarından seccadede otu-ran Mevlâna Şeyh Seyid DAVUD ve Mehmed Feyzullah, Seyid Meh-med Sunullah'ın Padişaha - AHMED III. - müracaatları üzerine Ceddi Sul-tan Bayazıd zamanında Tennurî ev-lâtlarına bahşedilen vergi ve sair öşür tekâlif muafiyetini teyiden kendilerine yeniden berat verilmesini emrediyor. Yazıldığı tarih : Sefer ayı sonları 1116. El Mahruse Kostanta-niyye.

Bu ferman divanî hattıyla ve kır-mıza Tuğra keşidesiyle ve yaldızlı nişan alâmetiyle yazılmıştır. Boyu, 1.04 eni, 0.45 santimetredir.

Diğer bir ferman da : "Ahi İsa mahallesinde İbrahim Tennûrî tür-besinin evlâtlık üzre seccacesinde oturan SEYİD MUSTAFA'nın Padi-şah birinci MAHMUDun yine tekâ-

liften muafiyet hakkında verdiği fer-mandır. Sonunda şöyle denmektedir. "Kuyudata müracaat olundukta, Kayseriyye mirilivasi hasından nefsi Kayseriyye de AHI İSA mahallesi tahdinde 40 nefer ile İbrahim Ten-nurî cemaati ve zaviyesi evlâtları rûsumi örfiyyeden ve avârızı düyu-niyyeden muaf ve müsellemler oldukları mastur ve mukayyet rûsum taleb olunmaya deyu 983 senesi muharrem ayının sonu tarihiyle kayıtlı olduğu ve 1144 tarihinde de yenilendiği ve bu fermanın da 1168 senesi cemaziel evvelinin 17. günü yazılıp o fermanı kaybettiklerinden bu kerre yeniden yazılıp verildiği 1169 rebiül evvel.

İbrahim Tennurî evlatlarından, Emir Ağa zade Seyid Mehmed Emin Efen-di hakkındaki fermanlar.

. . . Dergâh-ı muallâ Kapucı başı-larından, hâlâ berveçhi malikâne BOZOK sancağı mutasarrıfı CEBBAR ZADE MIR SÜLEYMAN ve Kayse-riyye kazası naibine . . . Malûm ola ki : Kayseriyye kazası sakinlerinden EMİR OĞLU MEHMET EMİN de-mekle maruf kimesne mütekallibeden olduğundan ümuri vilâyete, mukad-dema fuzulî müdahale ve külliyyetli saliyane tevzi ve taksim ve fıkara-dan cebren tahsile ictisar etmekten naşi umuru vilâyete karışmamak ve rû'yeti hesabı zımnında mübaşir mâ-rifetiyle DERİE SEADETIME izhar olunmak için bundan akdem emri şerifim sadır olmuş idi Sen ki CEB-BAR ZADE ve MEVLÂNAYI MU-MAİLEYHİMASIZ, bu defa tarafınız-dan sūd-de-i seadetime takdim olunan kaime ve ilâmda : Seyid Mehmed Emin Efendi demekle arîf kimesne fıkara ya muin ve yaramaz makule-sine mehin, ve mütedeyyin, perhiz-kâr iken bazı müzevvir ve garaz sahibleri kendi kârlarını tervic ve

icrayı fesad için hakkında emri mez-kûru ısdar ettirmişler olub, merkum hanedanı kadim olmak hasebiyle emr-i mezburun kaydı terkin olunub ilâmı hali muhtevi emri celilikadrim suduru tahrir ve istirham olduğuna binaen, siz ki CEBBAR ZADE ve mevlânayı mumaleyhimasız emri mez-kuuûn kaydı terkin olunmak ferna-nım olmağın ilâm ilamen ve ifhamen işbu emri şerifim irsal olunmuştur . . . (1217. Zilkade başı. Kostantaniyye)

II

Emir Oğlu Seyid Mehmed Emin Efendi hakkında ikinci ferman :

. . . . Kıdvetil emacid vel âyan, Kayseriyyede sakin EMİR ALİ OĞLU Zade mecdehu tevki-i refi-i Hümayun vasıl olıcak malûm ola ki : Âdayı dinî mübin olan MOSKOV keferesi üzerine seferi Hümayunum dergâr olduğundan saltanatı seniyyem me-murları her taraftan âda üzerine selli süyuf ile kahr-ü tetmirlerine asay-ü gayret üzere iselerde bi menni hi tealâ nevrudzan evelce orduyu hümayunuma tecemmü ve tahaşşüd lâzimededen olmaktan naşi, sen ki mu-maileyhsin, 500 nefer asker tertib ve binnefis birlikte ve vakti mezkûr-da orduyu hümayununda mevcut bulunman hususu bundan akdemce orduyu hümayunumdan sadır olan

emri şerifimle sana tenbih ve işar kılınmış isede bu husus sair husus-lara bir veçhile makîs olmayub ümürü diniyyeden ehem-ü aknemi olduğuna binaen . . . vakti mez-kûrda orduyu hümayunumda isbatı vücut olunmak üzere . . . vezirlerim Mehmed Mahmud Paşa ve İçel San-cağı mutasarrıfı vezirim AHMED PAŞA sürücü nasb ve tayin olunmuş ve maiyetlerine kapucu başılar ve silahşorlar ve haseki ve Turnacılar tayin ve irsal kılınmış olduğundan başka Paşalara istiklâli tam verilmiş olduğundan . . . İmdi berveçhi mu-harrer ol mikdar asker istishabiyle binnefis hareket eylemem matlubu şahanem idüğü ve bu babta igmaz-ü rehavet bir veçhile caiz olmadığı malumun olanda hazer ve mücanebet eylemen babında ferna-nım sadır olmuştur.

1225. Muharrem başı. Kostantaniyye

Gelecek yazılarımda : Şeyh Ta-ceddin'e ait bir vakfiye ile, Şeyh Selvi oğlu Şeyh Seyid Hasan vakfi-yesini ve Karataş Nahiyesinde kain Hasum ve biraderi Hasan vakfına ait zaviyedarlık beratını takdim ede-ceğim. Bu gibi vesikalar, tarihi de-ğeri taşıdığından, sahiplerinden alı-narak Müze arşevine konulmalı veya Halkevi Tarih şubesinde korunmalıdır.

İkinci Cihan Harbine Dair

Ne müthiş harp oldu sanki kıyamet
Hangi millet kaldı bundan selâmet
Hitler çıktı fesat tohumun ekti
Bütün dünya bundan sefalet çekti
Dünyayı kapladı bir kara duman
Korkudan kesildi dizlerde derman
Alman Danzig'e dikti gözünü
Yürütmek istedi Lehe sözünü
Hırsına düşmüştü çünkü Alaman
Bir ayda istilâ oldu Lehistan
Sonra Fıransayı istedi ezmek
Pariste, Vişî'de rahatça gezmek
İngiliz, Fransız telâşe düştü
Çünkü Alman ile harbetmek gücünü
Fransız, Majinoya güvendi durdu
Hitlerin ordusu enseden vurdu
Birer gün sürmedi Belçika, Felmek
Bunları almakta çekmedi emek
Fransızın bundan beli büküldü
Bütün ümitleri suya döküldü
Onbeş günde Alman Parise girdi
Hitler müradına o günde erdi
Hafta'arca Berlin çanı çalındı
Güya bütün dünya o gün alındı
Musol'ni haset etti Alman
Oda ugdu bukez nefse şeytana
Fransızdan miras kapmak istedi
Bütün hünerini burda gösterdi
Askerini aç kurt gibi saldırdı
O yanmış harmanın öşrünü aldırdı
Çok geçmeden Rusa hücum ettiler
Moskova yolunda bile gittiler
Kırıp kırdırdılar nice askeri
Bir sene savaşup döndüler geri
Yavaş yavaş çıkıp Rus toprağından
Kurtulacaklardı demir ağından
Çünkü Amerika İngiliz ile
Müttefik oldular verip elele

Almana vurdular düşüp peşinden
Bomba indirdiler tam tepesinden
Hitlerin talii tersine döndü
Düşmanına Berlin yolu göründü
Binlerce tayyare akın ettiler
Bombalar yağdırıp geri gittiler
Kalmadı milletin takatı sabrı
Nice komutanın kazıldı kabri
Hitler, mareşallar, Göring, Göbelsi
Ecel haplarını guttular hepsi
Dört koldan sarıldı Alamanın yurdu
Müttefikler burda ordular kurdu
Doğuda durmadı Japon oyunu
Göstermek istedi oda boyunu
Doldurup askeri sürdü vapuru
Bir hamlede aldı o Singapur
Amerika'ya da pek kafa tuttu
Fakat çok sürmedi hapları yuttu
Yedi büyük devlet harbe girişti
Cihanın feryadı göğe erişti
Sular gibi aktı o kızıl kanlar
Tehlikeye düştü bütün Balkanlar
Şükür Türkiyemiz harbe girmede
Düşmana bir karış toprak vermedi
Hâlâ bu gün bile kahraman asker
Elde silâh süngü hududu bekler
Tanrıya sığınan o arslan nefer
Ne çelik zırh ister ne de bir siper
Hiç yener mi onu düşmanın kolu
Çünkü onun göksü imanla dolu
Ne zaman kükreyip harp etse bunlar
Allah allah sesi fezada cınlar
Düşmana göstermez bir güler çehre
Döker kanlarını dönderir nehre
Hasmunun başına indirir dipçik
Kahraman yürekli Arslan Mehmetçik
Ecdadından miras kahramanlığı
Onunla kaimdir Türkün varlığı.

Hulûsi Satoğlu

Erciyes ve Nazar Boncuğu

Yazan : Musafa BAYATA

Beklemediğimiz bir fırsat bizi de Erciyesi gören, gezen ve zirvesine tırmanan bahtiyarlar arasına katmış bulunuyor. Uzaklardan sakın ve cansız olarak gördüğümüz Erciyes'e sadece bir dağ nazarı ile bakan bizler meğer ne kadar da yanılıyormuşuz.

Muhtelif fasılalarla billur kaynaklar başında üç beş çadırın meydana getirdiği obalar, zümrüt yamaçları süsleyen koyun ve kuzu sürüleri billur kaynaklardan çıkıp gittikçe büyüyecek uzaklara, ta uzaklara akıp giden billur sular, yalçın kayalıklardan kulaklarımıza akseden çoban ve kaval sesleri ve nihayet karşımızda ilâhi bir mabet gibi yükselen koca Erciyes.

Geceyi, tanıdık bir arkadaşın çadırında geçirdik. Rahat ve rüyasız bir uykudan, ilk defadır ki Erciyes eteklerinde uyanıyorum.

Saat dört; uzak diyarlardan yarım küremize avdet etmek te olan güneş fecri ağartmağa başladı. Yataklarımızdan fırlayıp hazırlıklarımızı yaptıktan sonra pek uzağımızda olmayan Tekir Oteline doğru yola çıktık. Aradan on beş dakika geçmemişti ki, oteldeyiz.

Bekçi Süleyman ağa, otel hakkında bize izahat verdi. Hattizatında yüz yigirmi (120) yataklı olup, hali hazırda seksenbeş (85) yatağı bulunan « Tekir Oteli » Erciyes'i ziyarete ge-

len herkesin her türlü ihtiyaç ve rahatını temin edebilecek bir durumdadır. Yemekhanesi, yatakhaneleri, toplantı salonu ve elektrik tertibatı gayet muntazam olup, içerisinde radyosu, banyosu ve telefonu vardır. Şimdilik ihtiyaca cevap verebilecek durumda olan Tekir Oteli, muhakkak ki çok yakın bir tarihte bir çok meraklıların ziyaretgâhı olacak olan Erciyes'e muhtelif memleketlerden akıp gelecek binlerce insanı içine alamıyacak ve daha bir çok Tekir Otellerine ihtiyaç hasıl olacaktır.

Dağa tırmanmak için gereken malzemeleri aldık: Süleyman Ağaya veda ederek otelden ayrıldık. Arkamızdan havlamağa başlayan çoban köpekleri sanki bizi uğurlamak ister gibi ta yanımıza kadar gelip geri dönüyorlardı.

Güneş ışınları zümrüt yamaçları yalamağa başladı. Otel uzaklarda ve bizden çok aşağıda küçük bir kulübe gibi gözüküyor. Tırmanıyor tırmanıyoruz.

Başlangıçta arazinin tabii manzarası halinde gözükken hafif dalgalı, her biri kos koca birer tepe olarak karşımıza dikiliverirdi. Her tepayı aşışımızda önümüze bir başkası çıkıyor, bilinmeyen bir kuvvetin verdiği gayretle yolumuza devam ediyoruz.

Kayaların aksettirdiği bir ses kulak zarlarımızı titretmeğe başladı. Sesin geldiği tarafa doğru yollandık ve çok geçmeden zümrüt yamaçlardan çağılayanlar meydana getirerek akıp giden billur bir su ile karşılaştık. Karlar altında oyuklar yaparak kendine yol açan «Müşker» suyunun geçtiği yerler hayat ve canlılık dolu.

Şimdiye kadar çok az fani tarafından teneffüs edilmiş, kır çiçeklerinin kokularını taşıyan Erciyes'in esrarengiz havasıyla sarhoş olduk.

Etrafa şöyle bir göz gezdirdik; sağda, solda ve karşıki yamaçlarda çobanlar ve koyun sürüleri gözüküyor. Evet ... Bu cennet yerlerin yegâne bahtiyar varlıkları işte bu çobanlar ve koyun sürüleridir.

Karlar üzerindeyiz. Sağımız, solumuz, önümüz, arkamız hep kar. Yürüyor yürüyoruz. Arazi ayakkabılarla yürünemeyecek kadar dikleştiği için ayaklarımıza kar ayakkabılarımızı taktık.

Gittikçe zirveye yaklaşıyoruz. Aşağıda otel ve çadırlar köstebek yığınları gibi gözüküyor.

Nihayet tepeye çıkabildik. İlk defadır ki, ilâhi bir kudretin yarattığı

azamet karşısında ürperti duyuyorum.

Erciyese çıkmak bahtiyarlığına erenlerin isimlerini taşıyan defteri arıyoruz. Her yanı araştırdık yok. Elimize geçirdiğimiz bıçak ve taşlarla sağa sola isimlerimizi kazmağa uğraştık. Tesadüfen bir arkadaşın cebinden çıkan yedi delikli bir nazar boncuğunu bayrak direğine bağladık. Eğer defteri bulabilseydik şu cümleyi kaydedecektik.

«Ey koca Erciyes! Bizimde sana armağanımız bir arkadaşın yakasından sökerek bayrak direğine astığımız bir nazar boncuğudur.»

Çıktığımız yerlerden tekrar çadıra döndük. Yine rahat bir gece, rüyasız bir uyku ... Sabah oldu; Kayseriye dönüyoruz.

Hiç bir fani kalem, ilâhi güzellikleri tam mânasiyle aksettirecek kabiliyette değildir. Onun için gidip, bu güzellikleri yerinde bizzat görmek lâzımdır.

Ey hemşehriler! Şayet bir Amerikan, bir İngiliz, bir Fransız, bir Alman ... gelirse Kayserili olduğunuz halde Erciyes'e çıkmadığınız için sizi ayıplarsa sakın gücenmeyiniz. Hakları vardır.

Bize gelen kitaplar

“Gürültülü Şehirler” [*]

Yazan : K. Ö.

Erciyes'e yazı gönderen okuyuculardan gelen mektuplar arasında geçenlerde, üzerinde (matbua) yazılı bir de büyükçe zarf vardı. «Her halde arkadaşlardan birinin yeni bir eseri olacak» diyerek, ilk önce, bu zarfın raptiyelenmiş ağzını, merakla açtım. Tahminimde aldanmamışım. Zarfın içinden, insanın yüzüne gülen açık tatlı mavi karton kapaklı, orta boyda bir hikâye kitabı çıktı.

Dış çerçevenin altında italikle yazılı «Ziya Termen» adı altında 1947 ve 24 lük düz puntularla yazılı «Gürültülü şehirler» yazısını okuyunca, evvelâ ismin sahibini hatırlamağa çalıştım; Fakat çıkaramadım. Bir tanıklık izi bulabilirmiyim diye gözümü kitabın adının altındaki yazılara kaydurdum. Burda kitaptaki hikâyelerin adları yazılıydı. En altta, dış çerçevenin dışındaki (gayret kitabevi) de bir bildiklik vermedi. Kitabın içine müracaat ettim; gayretim boşa çıktı. İlk yaprağın arkasındaki (umumi satış yeri: gayret kitabevi Kastamonu. Taşraya posta pulu karşılığında gönderilir. Birlik matbaası: Kastamonu) yazılarından da eserin sahibi hakkında bir tanıklık belirtisi çıkaramadım. Müracaat etti-

ğim belleğim de sükutu muhafaza edince: «galiba arkadaş, Erciyes'te adımızı görünce bizi bir şey sanarak göndermiş» dedim ve kitabın okumasını yemekten sonraya bırakarak diğer mektupları açtım.

Yemek esnası «Ziya» adı bayağı kafama takıldı durdu. Ziya adında birkaç tanıdık arkadaş var ama, soyadları başka. Hani bir şey insanın zihnine takılırsa onu bulup çıkarmadan rahat edemez. İsim beni rahata kavuşturmadı ama, yemekten sonra sırt üstü rahatlığımı artırdı; bana bir saat hoş zaman geçirtti. İlk olarak baştaki, ismini kitaba veren hikâyeyi, sonra kitabın sonundakini ve ayrıca bilgi olarak eklenen (Bizde roman ve hikâye) yazısını okudum.

Sondaki hikâyeden bir şey anlamadığımı ve yazıdan da yeni bir şey öğrenmediğimi söylemeliyim. Fakat başdaki hikâye hoşuma gitti. Ertesi gün iki hikâye daha okudum. Bunlardan birisi «Kayseri yolcuları» başlığını taşıyordu. Bu hikâyeyi okuyunca Ziya Termen'in, çıkışından ancak halkevlerine uğrayanların haberi olduğu bir derginin yazı işlerini

[*] Gürültülü Şehirler yazan - Ziya Termen - Gayret Kitabevi Kastamonu Fi. 70 Kr.

Erciyes'in Okuyucularına Cevapları

Bn. Mübeccel Gökhan
Bez Fab. Kimya Laboratuvarı Baş Laborantı
Kayseri

Göndermiş olduğunuz [Keten v.s. nin be-
yazlatılması] başlıklı meslekî yazınızı memnun-
lukla aldık. Yazımızın çokluğu ve bu sayının
[Atatürk sayısı] olması hesabile bu defa koya-
madığımız bu etüdünüzü, ilerde imkân zuhur
edince yayınlamaya çalışacağız.

B. Abdullah Rıza Ergüven
Kılıçdede Mah. Zorba Sokak No. 101 A. ev
SAMSUN

Bu defaki mektubunuzla birlikte gönderdi-
ğiniz üç şiirinizi aldık. Bunlardan [Geldim
sana Yunus'un] adlısı hoşumuza gitti [içindeki
dünya] adlısı ile birlikte gelecek sayımıza koy-
maya çalışacağız.

Yalnız (gözlerin) adlı üçüncü şiirinizde ifa-
de düşüklüğü ile beraber orijinal olmasına
özenildiği halde acemice düşmüş, ölçüsü duy-
gumuzla bağdaşmayan buluşlar ve hoş giden
bir mısraı kafiyesiz bırakmamak endişesinden
doğan deyim ve yavan satırlar var. İlk kıtasın
birinci mısraı düşüktür. İkinci mısradaki bulu-
nan suyun "sıcak bir el,, gibi "hayalini taşı-
ması,, sözünde bir mâna ifade etmiyor. Üçüncü
mısra ile ikinci kıt'anın üçüncü mısraı da böyle
Bunları düzeltip üzerlerinde işledikten sonra
gönderirseniz memnun oluruz.

(Edebi) nesir'e edeceği müsadeyi öğrendik-
ten sonra Erciyes'e örnekler göndereceğinizi
bildirdiğiniz nesirlerinizi de bekleriz. Erciyesin
mahallî olduğu kadar, edebî yazılara da say-
faları açıktır. Yazılarınızı bekler, teveccühünüzle
teşekkür ederiz.

B. Asım Yahyabeyoğlu
Ticaret Lisesi IV. Sınıf No. 88

KAYRERİ

Nazik iki mektubunuzla, çeşitli dört yazı-
nızı hamil zarfı aldık. Bunlardan İngilizce öğ-
retmeninizin vaktile derste tercüme ettiğini
söylediğiniz ve bu defa da tarafınızdan geniş-
letildiğini bildirdiğiniz iki yazı, asılları ders
kitaplarında olduğu ve bir terceme değil de bir
telif yazısı gibi imza taşıdığı için maalesef
Erciyes'e konamaz. Şiirinizde şimdilik bir de-
neme mahiyetindedir. Dördüncü yazınıza gelin-
ce: Doğrusunu söylemek lâzım gelirse "...Benim
de fikirlerimi buraya yazdıgımdan ve bu cevabın
geç oluşundan dolayı beni affınızı bilhassa
rica edeceğim." diye özür dileyen başlangıç
ve bu ayarda olan yazıdaki ifadeler anlayış-
mıza mâni oldu. Onun için de koyamadık,
Maamafih eğer sayfalarımız müsaade etseydi,
Muharrem Barut anlar ümidile - Zira o zihni
evveldir - yayınlardık.

Yazı yazmaya karşı hevesli görünüyorsunuz.
Bu yoldaki hevesinizin, değer kazanması için
çok okuyup evvelâ kendinizi kültür yönünden
iyice hazırlamanızı tavsiye edeceğiz. Sonunda
mutlaka muvaffak olacağınızı umduğumuz bu
yoldan devşerilen çiçekler kendi "çiğdem,,leri-
niz olacak ve o zaman bunları siz de beğene-
ceksiniz. Biz de Erciyes'te o zaman bunları
başkalarına koklatmayı memnuniyetle ve zevkle
yapacağız.

B. Hidayet Taştekin ve Hasan Dor
Köy Enstitüsü IV. Sınıf No. 824

PAZARÖREN

Erciyes'e (44) yeni abone kaydı suretile
gösterdiğiniz sıcak ilgi ve örnek kadirbilirliğe
bilhassa teşekkür ederiz. Erciyes, tanındıkça
daha çok okunacak ve okundukça daha çok
tutunacaktır. O'nun herşeyden önce sizlerin
dergisi olduğunu tekrara lüzum görmüyoruz.
Bilhassa Enstitü çevrenizde Erciyes'e karşı
uyanaran artan ilgide gayretinizin büyük rolünü
her zaman anacağız. Şiirinize gelince :

İlerde bize bazı şeyler vâdeden hevesiniz,
muhakkak ki zamanla gelişecektir. (Desta-
n'ın bir mersiye olması için adı ile beraber
bir hayli yerlerinin değişmesi lâzım,
Bazıları 4-4-3, bazıları 6-5, bazıları 6-6 olan
mısraların vezin ve taktili üzerinde esaslı
şekilde uğraşılmasını rica edeceğiz. (Çoban)
biraz daha iyice. Fakat onda da kafiye hatası
var. "sökerken,,le "süslerken,, ve "dereler,,le
"erenler,, kafiye olamaz. Aynı zamanda
kıt'aların son mısraları da aralarında kafiye-
li değil. Daha güzel deyişler bekleriz. (Mahzeme-
min) ve (Kemer) köy tetkiklerinizi de ilerdeki
sayılarda mutlaka yayınlıyacağız.

B. Hâmit Çam
Köy Enstitüsü IV. B. 804

PAZARÖREN

Üçü de ölüm üzerine yazılmış olan şiirleri-
nizi aldık. Bu yaşta böyle konularla uğraşma-
nız biraz karamsar olduğunuzu zannettiriyor.
Gençlikte böyle şeylerden ziyade tabiat güzel-
liğini görmeye ve göstermeye çalışın. Yakında
ayıcacağımız [Gençlik Sayfası] için [dostlar]ı-
nızı koyacağız. Diğerlerini ahenk, ritim ve
ifade bakımından daha zayıf bulduk. Onların
üzerinde yeniden işler de gönderirseniz fikri-
mizi bildiririz.

B. Faruk Sağlamöz,
Köy Enstitüsü IV B. No. 870

PAZARÖREN

Erciyes'in siz gençler arasında gördüğü
rağbete memnunuz. Onun, sizlerin arzusunu
cevaplandırması en zevkli bir meşgalesi ve
vazifesidir. Gösterdiğiniz teveccühe teşekkür
ederiz. Arkadaşınız Ömer Gezer'in fıkrası ile
"Köy Enstitüleri" başlıklı şiirinizi okuduk.
Fıkraı biraz kaba bulduğumuz için koyamı-
yacağız. Şiirinize gelince: İlk mısra 7-5 ile
başlayan ilk kıt'anın, ikinci ve üçüncü mısrala-
rı 6-5 olarak bitiyor. Diğer ikişer mısralar

— ki en kuvvetli ve güzel olanlardır -
4-4-3 duraklama yaparak gidiyor. Bu, diğer
kıtalarda da böyle. İfadelerde de yadırgadı-
ğımız söyleyişler var: "Topraklar devrilir,
taşlar dişlenir" sözünde "taşların dişlenme-
sini,, anılamadık. Üçüncü kıt'anızda böyle
"Coştukça neşeler hedefi deler,, "Türküler
söylenir, neşeler güler" "Zeybekler sekilir
halayda girer" bir şey ifade etmiyor. Sonun-
cu mısraın kafiyesi de yanlış. İşledikten
sonra gönderirseniz, imkân zuhur edince genç-
lik sayfasına koruz.

idare eden bir arkadaşına, eserinden
bir tane hediye etmesine zihnimde
başka bir sebep de bulmuştum.
«Kayseri yolcularını», memleketimin
adını taşıyan bu hikâyeyi dikkatle
ve büyük bir zevkle okuduğumu itir-
af etmeliyim. Şunu da hemen söy-
leyim ki Ziya Termen'in (gürültülü
şehirlere) i, bazı hikâyeleri içine sı-
kıştırılmış gibi gördüğüm dilenleri
ile gürültü koparacak ifadeleri taşı-
makla beraber, klasik cümle teşkil
ve tertibinin çemberini ve çerçevesini
kırarak, onun cidden sıkıcılığından
kendini kurtaran muvaffak ve tahlil
edici hikâyelerle dolu. Doksan yedi
sayfa olan kitabı yetmiş kuruşa sa-
tışa çıkaran gayretkitabevi, edebi-
yat tarihimizin küçük hikâyecilik li-
dümüne güzel ve cidden edebî bir
eser kazandırmış bulunuyor.

1939 dan 1947 ye kadar muhtelif
zamanlarda yazdığı on iki küçük
hikâyesini bu eserde toplayan Ziya
Termen, gözlem kudretine inzımmam
eden ifade uygunluğu ve üslûba
kaçmadan anlatış tarzı ile bu ese-
rinde, bize muvaffak bir yazar ol-
duğunu göstermiştir.

Hikâyeleri okurken ruh tahlillerini
tertipleşen cümleler arasında gömü-
lül buldum, "Nişancı,, daki ve "Kay-
seri yolcuları,, ndaki tipler gözümde
o kadar canlı olarak duruyor ki şu
satırları yazarken bile onları görü-
yor, konuşmalarını duyuyor gibiyim.

Bana iki saat güzel hikâye oku-
mak fırsatını verdiği ve edebiyatı-
mıza yeni ve değerli bir eser ka-
zandırmış olduğu için Ziya Termen'i
tebrik ederken yeni eserler vermesi-
ni temenni ederim.

Okuyucularımızdan

itizar

Sebeplerini izaleye çalıştı-
ğımız zaruretler güzünden
Erciyes'in bu defaki sayısı
oldukça gecikti. Elimizde ol-
mayan bu sebeplerin sıkıntı-
larını atlatarak normal çıkı-
şa yakında döneceğimizi sayın
okuyucularımıza bildirir bu
gecikmeden ötürü özür dile-
riz.

Erciyes

İmtiyaz Sahibi
Raşit Bener

Yazı İşleri Müdürü
Kâzım Özyedekçi

Yıl	Temmuz	Sayı
5		54

Yıllığı : 180 Kuruş
6 aylığı : 90 Kuruş

Değerli yazılara sayfalarımız
açıktır

Basılmayan gazılar geri verilmez

Basıldığı yer :

Erciyes Matbaası - Kayseri

Halkevleri Dergileri

HALKEVLERİNİN ADI	DERGİNİN ADI	KAÇ GÜNDE BİR ÇIKTIĞI
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Balıkesir	Kaynak	Aylık
Bursa	Uludağ	Üç aylık
Çorum	Çorumlu	Aylık
Denizli	İnanç	"
Diyarbakır	Karacadağ	"
Eskişehir	Halkevi	"
Gaziantep	Başpınar	"
Isparta	Ün	15 günlük
İzmir	Fikirler	Aylık
İstanbul Eminönü	Yeni Türk	"
" "	Halk Bilgisi Haberi	İki aylık
İstanbul Halkevleri	İstanbul	15 günlük
Kayseri	Erciyes	Aylık
Kars	Doğuş	"
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Samsun	19 Mayıs	"
Trabzon	İnan	15 günlük
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

Gideceği yer :

Fiatı 25 Krş

